

Državni zbor Republike Slovenije je na podlagi 107. člena v zvezi s 109. členom Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 35/02) ter v zvezi s 3. in 5. členom Zakona o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (Uradni list RS, št. 98/99) na seji dne 27. februarja 2004 sprejel

RESOLUCIJO

o nacionalnem programu na področju drog 2004–2009 (ReNPPD)

UVOD

Dosedanji nacionalni program Slovenije na področju drog sega v leto 1992. To je bil do zdaj poleg zakonodaje s področja drog, ki je bila sprejeta v letih 1999 in 2000, temeljni dokument za izvajanje različnih dejavnosti na tem področju. V tem času je prišlo do pomembnih sprememb na pravnem področju in razvoja na drugih strokovnih področjih. V preteklih letih se je povečala ponudba drog, postala je raznovrstnejša, hkrati s tem se je povečala tudi dostopnost drog, uporabljati so se začele nove droge. To je povzročilo povečanje rabe drog med državljani, zaradi česar so se zelo povečale potrebe po razvoju novih programov zmanjševanja ponudbe drog in povpraševanja po njih ter programov zmanjševanja škode zaradi uporabe drog.

Približevanje naše države Evropski uniji in prevzemanje njenega pravnega reda sta na področju politike države do drog ustvarili številne nove možnosti za ukrepanje ter izzive za različne dejavnosti na področjih varovanja zdravja, socialne politike, šolstva, pa tudi dejavnosti policije, carine in pravosodnega sistema. Slovenija je uskladila zakonodajo s konvencijami OZN in drugimi mednarodnimi predpisi. EU je leta 2000 sprejela strategijo in akcijski načrt na tem področju ter s tem postavila merila vsem državam članicam in kandidatkam za pripravo posameznih nacionalnih strategij.

Zaradi teh novosti je bila potreba po novi resoluciji o nacionalnem programu nujnost, zato je vlada v skladu z Zakonom o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog naložila Uradu za droge, da izdela novo resolucijo o nacionalnem programu na tem področju in ga predloži v sprejem Komisiji za droge in vladi republike Slovenije.

Resolucija o nacionalnem programu na področju drog je rezultat dosedanjega družbenega razvoja in pomeni uskladiitev različnih sektorskih pristopov glede ciljev, prednostnih nalog, virov in stroškov.

Resolucija o nacionalnem programu v Sloveniji upošteva mednarodnopravni okvir, konvencije OZN, določila Sveta Evrope in Evropske unije ter druge mednarodne dogovore in priporočila na različnih strokovnih področjih.

Nacionalna politika do drog je odvisna od številnih spremenljivk, kot so politična in gospodarska trdnost, dostopnost različnih storitev, razširjenost uporabe drog in družbena zaznava tega pojava, narave pravnega okvira ter od zemljepisne lege posamezne države. O slednjem lahko rečemo, da Slovenija leži na pomembni tranzitni poti (vzhod–zahod, t.i. balkanska pot), ki jo uporabljajo proizvajalci in preprodajalci prepovedanih drog v obeh smereh.

Prednost, ki jo bo država namenjala politiki do drog, je odvisna od "vidnosti" problematike drog v družbi, socialnih skupin, ki so najbolj ogrožene, in od nejasnih predstav,

ki jih uporaba drog sproža v javnosti. Hkrati pa je odvisna tudi od zgodovinskih, kriminoloških in socialnih ter kulturnih dejavnikov prostora in časa, v katerem živimo.

Težave, povezane z zlorabo drog, je treba razumeti tudi z vidika širših socialnih vprašanj, kakršna so revščina, zapostavljenost, brezposelnost, brezdomstvo in posledično socialna izključenost. Z izboljšanjem socialnega položaja posameznika in podporo ogroženim družinam in drugim, ki živijo v najtežjih razmerah, se bo krepila zaščita pred uporabo in zlorabo drog.

Vse omenjeno torej deluje na prevladujoče družbeno dojemanje pojava uporabe in zlorabe drog ter na načine odpravljanja škodljivih posledic, ki je lahko le celostno z veliko mero medsebojnega sodelovanja različnih področij, strokovnjakov, civilne družbe na različnih ravneh od lokalne skupnosti do države. Zato resolucija o nacionalnem programu izrazito temelji na načelu uravnoteženega medsektorskega sodelovanja in vzpostavljanja partnerskega odnosa države s civilno družbo na podlagi potreb in učinkov.

Na podlagi Zakona o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (Uradni list RS, št. 98/99) ter ob upoštevanju Strategije EU na področju prepovedanih drog (2000–2004) in Akcijskega načrta EU na področju prepovedanih drog (2000–2004) sprejemamo resolucijo o nacionalnem programu na področju drog, ki vsebuje Nacionalno strategijo na področju drog, v kateri so načelno opredeljeni politika in cilji, ki jih želimo doseči v prihodnjih letih (2004–2009), ter področja, nosilci, mehanizmi in potrebna finančna sredstva za izvajanje dejavnosti. Za njihovo uresničitev je potrebna osnovna strokovna in politična podpora. Akcijski načrt za področje drog, v katerem so podrobneje opredeljeni posamezni cilji in načini uresničevanja zastavljenih ciljev ter konkretne naloge posameznih akterjev za uresničevanje akcijskega načrta sprejme Vlada Republike Slovenije.

1. NACIONALNA STRATEGIJA

1.1 Metoda dela pri izdelavi strategije

Ključne sestavine strategije Republike Slovenije na področju drog za obdobje 2004–2009 so bile ugotovljene na podlagi analize stanja na institucionalni in neinstitucionalni ravni (metoda OOPP – Objective Oriented Project Planning – ciljno načrtovanje projektov) v jeseni leta 2000. Analizo stanja je tedaj pripravljalo več kot šestdeset strokovnjakov, predstavnikov različnih ministrstev, posameznih programov, uporabnikov drog, univerzitetnih profesorjev itd., ki so vsebinsko pokrili vsa področja problematike drog. Rezultata podrobne analize in dodatnih posvetovanj s številnimi strokovnjaki sta bila problemsko in ciljno drevo, ki sta prilogi resolucije o nacionalnem programu.

Načrtovanje resolucije o nacionalnem programu na področju drog je temeljilo prav na upoštevanju področnih nacionalnih programov: socialnega varstva, policije in ministrstva za zdravje. Upoštevana so bila tudi določila sprejetih zakonov, ki opredeljujejo ali se dotikajo področja drog.

Ministrstva, ki sestavljajo Komisijo Vlade Republike Slovenije za droge, so v okviru Koordinacije direktorja Urada za droge temeljito analizirala predloge strategije in imela možnost vseskozi vlagati dopolnila. Urad je med pripravo programa organiziral vrsto okroglih miz na posameznih fakultetah in v obliki foruma za droge po različnih krajih Slovenije, kjer so problematiko drog s svojega vidika osvetljevali različni strokovnjaki in laiki. Pogosto je Urad za droge nastajanje resolucije o nacionalnem programu predstavljal v različnih občilih. Na

sestankih Koordinacije direktorja Urada za droge so s predlogi aktivno sodelovali tudi predstavniki Zveze nevladnih organizacij na področju drog.

Pomemben referenčen okvir pri izdelavi resolucije o nacionalnem programu je bila tudi strategija Evropske unije na področju drog (2000–2004), ki poudarja potrebo po nadaljnjem razvijanju celovite, večdisciplinarne, globalne in uravnotežene strategije na področju drog v Evropi. Po priporočilih Evropskega sveta naj bi v zvezi s tem v polni meri izkoristili strokovno znanje evropskega informacijskega središča za droge in odvisnosti (European Monitoring Centre for drugs and Drug Addiction – EMCDDA – Evropski center za droge in zasvojenosti (v nadaljevanju EMCDDA)), pa tudi Evropa in pomoči evropskih strokovnih združenj.

Na podlagi teh izhodišč in usmeritev je Urad za droge RS skupaj s Koordinacijo direktorja Urada za droge, ki jo sestavljajo predstavniki sedmih ministrstev, skupine Pompidou pri Svetu Evrope, programa Phare – Program pomoči Evropske unije državam pristopnicam (v nadaljevanju Phare) in Svetovne zdravstvene organizacije ter civilne družbe pripravil osnutek resolucije o nacionalnem programu RS na področju drog (2004–2009).

1.2 Načela resolucije o nacionalnem programu na področju drog

Temeljna načela resolucije o nacionalnem programu na področju drog v Sloveniji izhajajo iz Ustave RS, zakonodaje, konvencij OZN, predpisov EU, določil Sveta Evrope in konkretnih ciljev, ki jih naša družba želi doseči v obdobju 2004–2009.

Nacionalna strategija na področju drog in akcijski načrt na področju drog vseskozi upoštevata ta načela, ki so enakovredna in niso naštetá po prednostnem vrstnem redu:

- Načelo varovanja človekovih pravic

Pravica otrok in mladostnikov do zaščite pred takimi življenjskimi okoliščinami, ki pogojujejo uporabo drog, je eno od temeljnih izhodišč. Pravica do dostojne in strokovne obravnave ter pomoči je ena temeljnih pravic vsakega človeka. Država je dolžna poskrbeti za ustavno zagotovljeno pravico do zdravstvenega varstva in socialne varnosti svojih državljanov in hkrati zmanjševati socialno izključenost posameznikov ali skupin prebivalstva. Izrekanje alternativnih kazni uporabnikom drog mora biti natančneje zakonsko oziroma podzakonsko opredeljeno, prav tako tudi uvajanje alternativnih postopkov, ki bi nadomestili kazenskega. Vsi izvajalci različnih programov so dolžni varovati osebne podatke posameznika v skladu z ustavo, poklicno etiko in zakonom o varovanju osebnih podatkov. Načelo tudi zagotavlja enakopravno vključevanje uporabnikov drog, zdravljenecv in rehabilitiranih nekdanjih uporabnikov drog v vsakodnevno življenje. Pomeni tudi spremembo odnosa okolice do različnih programov zdravljenja in socialne obravnave odvisnih od drog in tudi spremembo odnosa do samih uporabnikov drog ter za lažjo dostopnost različnih programov za vse, ki jih potrebujejo. Zagotavlja enakopravno vključevanje odvisnikov v izobraževalni, socialni, zdravstveni sistem in sistem zaposlovanja, pomeni tudi enakopravno in korektno obravnavo odvisnih v predkazenskem postopku, med sojenjem in prestajanjem kazni zapora.

- Načelo celovitega in sočasnega reševanja problematike drog

Reševanje problematike drog zahteva celosten pristop, ki upošteva problematiko uporabe in zlorabe drog kot posledico sočasnega večplastnega dogajanja na individualnem in širšem socialnem področju ter pri katerem so vključeni različni akterji in različne ravni delovanja in usklajevanja. Reševanje problematike drog je naloga različnih sektorjev s področij socialnega varstva, zdravstva, šolstva, pravosodja, notranjih zadev, financ in obrambe ter posledično različnih delov civilne družbe in splošne (laične)

javnosti. Tako oblikovanih ukrepov torej ne more usklajevati samo en nosilec, ampak je to lahko le naloga skupnih usklajevalnih teles:

- na ravni Vlade RS sta to Komisija za droge in pristojno ministrstvo;
- na ravni lokalnih skupnosti so to lokalne akcijske skupine (LAS).

- **Načelo globalnosti pojava drog in posledično globalnega sodelovanja**

Pojav uporabe in zlorabe drog je v sodobni družbi globalen pojav, z njim se spoprijemajo praktično vse države sveta. Sočasno ta problematika sega v lokalne skupnosti ter ne nazadnje v družine in vsakdanjost vsakega posameznika. Iskanje rešitev za težave, ki so posledica uporabe in zlorabe drog in njihove velike ponudbe na nezakonitem globalnem trgu, poteka tudi na mednarodni ravni. Zato je treba zagotavljati možnosti za dejavno udeležbo predstavnikov naše države na mednarodni ravni in nenehno spremljati najnovejša dogajanja s tega področja v svetu. Sodelovanje Slovenije v regionalnem, evropskem in svetovnem merilu mora potekati na vseh ravneh od lokalnih skupnosti do različnih vladnih in nevladnih organizacij ter strokovnih združenj. Zato je treba širiti vse oblike mednarodnega sodelovanja na večstranski in dvostranski ravni. Zagotavljati je treba izvajanje in usklajevanje različnih konvencij, deklaracij, resolucij, priporočil in smernic ter strategij številnih mednarodnih organizacij (OZN, EU, Svet Evrope, SZO, različne krovne organizacije). Te dejavnosti v državi usklajujeta Komisija za droge in pristojno ministrstvo.

- **Načelo decentralizacije**

Zagotavlja enakomerno porazdelitev različnih programov in vsebin po vsej Sloveniji glede na dejanske potrebe v posameznih lokalnih skupnostih. Na ravni več občin je treba razvijati mrežo različnih programov in usklajevati dejavnosti na področju drog. Lokalna skupnost usklajuje dejavnosti na lokalni ravni. Na državni ravni se sprejemajo skupne usmeritve in dejavnosti in zagotovi spremljanje in vrednotenje le-teh. S tem se zagotavljajo centralizacija dejavnosti, ki so skupne, decentralizacija dejavnosti, ki so potrebne v lokalni skupnosti, ter samostojnost usklajevalnih teles na lokalni ravni.

- **Načelo zagotavljanja varnosti prebivalcev Republike Slovenije**

To načelo izhaja iz ustavno zagotovljene osebne varnosti in varovanja premoženja državljanov Slovenije. Pomeni tudi zmanjševanje sekundarne kriminalitete, povezane z uporabo in preprodajo drog. Načelo temelji na slovenski zakonodaji in konvencijah Združenih narodov ter drugih mednarodnih aktih. Država je dolžna zagotoviti tako politiko do drog, ki bo ščitila mladostnika pred škodljivimi posledicami uporabe prepovedanih drog.

- **Načelo prilagojenosti različnim skupinam prebivalstva**

Razviti je treba prilagojene vsebine dela za različne ciljne skupine prebivalstva in njihove potrebe, od preventivnih programov, programov zmanjševanje škode do ustreznih oblik zdravljenja odvisnosti, socialne obravnave in rehabilitacije.

- **Načelo zagotavljanja možnosti za odgovorno sprejemanje odločitev o neuporabi drog, še posebej med otroki in mladostniki**

Država je dolžna z ustreznimi ukrepi otroke zaščititi pred uporabo prepovedanih drog in preprečiti uporabo drog pri nezakoniti proizvodnji in trgovini z drogami. Podpirati jih mora pri odgovornem sprejemanju odločitev o neuporabi drog. Popolne abstinence ni realno pričakovati za vse. Država je prek vzgojno-izobraževalnega sistema (in drugih sistemov) dolžna izvajati najrazličnejše pristope, ki zajemajo preprečevanje uporabe drog (cilj je popolna abstinenca oziroma odlaganje iniciacije v kasnejšo starost), zmanjševanje tveganj, povezanih z uporabo drog (varnejša uporaba, če pride do uporabe drog), in nadzor nad ponudbo. Otroke in mladostnike mora seznaniti z negativnimi učinki uporabe drog na individualni in družbeni ravni ter jim dati znanje in razviti sposobnosti, s pomočjo katerih se bodo odgovorno odločali o neuporabi drog oziroma ob uporabi drog za čim

manj tvegano uporabo drog. Država to načelo uresničuje tako, da otrokom in mladostnikom, staršem in vzgojiteljem omogoča dostop do objektivnih informacij, znanj in veščin. Otroci in mladostniki morajo vedeti, kako droge vplivajo na družbo in posameznika, razumeti morajo tveganja povezana z uporabo drog, imeti morajo možnost proučevati, kako bi lahko zmanjšali individualne in družbene težave zaradi drog, prav tako pa tudi možnost pogovarjati se o teh vsebinah z odraslimi, ki jim zaupajo, ter z vrstniki v skladu s svojo razvojno stopnjo. Obenem pa morajo imeti možnost vplivanja in soodločanja v svojem socialnem okolju.

- **Načelo uravnoteženosti pristopov**

Politika do drog v Republiki Sloveniji mora upoštevati različne pristope in jih vse skupaj povezovati v celovit nacionalni sistem. Politika do drog vključuje najrazličnejše pristope k preprečevanju uporabe drog in zmanjševanju škode, povezane z uporabo drog. To načelo vključuje primarno preventivo, zmanjševanje tveganj in škode, povezane z uporabo drog, socialno obravnavo in zdravljenje ter nadzor nad ponudbo. Cilj države je tako naravnani v dve smeri – v zmanjševanje povpraševanja in zmanjševanje ponudbe drog med državljani. Naloga države je, da podpira uravnotežen razvoj vseh strokovno in znanstveno utemeljenih pristopov in programov ter iskanje novih rešitev pri obravnavi uporabe in zlorabe drog. Načeloma noben pristop na področju drog nima večje prednosti, temveč se smiselno povezujejo in vključujejo v usklajene dejavnosti na različnih ravneh. Resolucija o nacionalnem programu nadgrajuje in konkretizira usklajevanje dejavnosti na različnih ravneh. Zagotoviti je treba usklajenost in preglednost proračunske porabe na področju drog ter usklajevati izvajanje študij o stroškovni upravičenosti in učinkovitosti izvajanja različnih programov.

- **Načelo ustavnosti in zakonitosti**

V skladu z Ustavo Republike Slovenije in zakonskimi določili resolucija o nacionalnem programu uresničuje veljavno zakonodajo ter ratificirane mednarodne konvencije in pogodbe, ki jih je Republike Slovenije sprejela v svoj pravni red. Cilj je tudi spremljanje in proučevanje morebitnih pobud za spremembo zakonodaje na področju problematike prepovedanih drog.

1.3 Cilji resolucije o nacionalnem programu

Cilji nacionalnega programa so časovno in vsebinsko razvrščeni v tri skupine. Splošni cilji opredeljujejo dejavnosti za celotno načrtovano obdobje, srednjeročni cilji določajo dejavnosti za obdobje 2006–2007. Kot prednostni pa so opredeljeni cilji, ki jih v Sloveniji želimo uresničiti do leta 2005 in so zapisani v posebnem poglavju. Ob upoštevanju zgornjih načel so splošni cilji resolucije o nacionalnem programu Slovenije na področju drog za obdobje 2004–2009 tile:

- zagotoviti, da bo problematika drog na državni in lokalni ravni obravnavana enakovredno z drugimi socialnimi, zdravstvenimi in ekonomskimi vprašanji v državi in na podlagi tega tudi sprejemati potrebne sistemske ukrepe;
- uvesti usklajevanje različnih dejavnosti na lokalni ravni ter jih usklajevati z dejavnostmi na državni ravni;
- spodbujati preventivo na področju drog in različne programe zmanjševanja povpraševanja po drogah in ob tem upoštevati preventivne dejavnosti kot celostne pristope, ki upoštevajo tudi sočasno izvajanje ukrepov za preprečevanja uporabe alkohola in tobaka, da bi tako zmanjševali število novih uporabnikov drog med mlajšo generacijo in preprečevali prvi stik z drogami ter zvišali starostno mejo prvega stika;
- podpreti razvoj programov, ki bi pomagali ohraniti ali znižati število okuženih s HIV in hepatitisoma B in C ter smrtnih primerov zaradi prevelikih odmerkov;

- zagotoviti več kakovostnih programov zdravljenja odvisnosti od drog z uvedbo različnih pristopov. Zagotoviti je treba hkratno nadgradnjo in širitev programov zdravljenja v zavodih za prestajanje kazni, vzgojnih zavodih ter v prevzgojnem domu;
- pospešiti razvoj programov socialne obravnave uporabnikov drog, terapevtskih skupnosti in komun, vključno s programi zmanjševanja škode, in s tem prispevati k zmanjševanju socialne izključenosti uporabnikov drog. Pri tem so enakopravno upoštevani programi dejavnosti socialne obravnave v zaporih, vzgojnih zavodih in prevzgojnem domu;
- okrepiti dejavnosti proti organiziranemu kriminalu, prepovedanemu prometu z drogami, pranju denarja ter proti drugim oblikam kriminala v povezavi z drogami; natančneje zakonsko opredeliti možnosti alternativnega kaznovanja uporabnikov drog, zlasti za storilce manjših kaznivih dejanj; okrepiti sodelovanje policije, carine in pravosodja in njihovo usklajeno sodelovanje v državi in Evropski uniji. Pri zmanjševanju ponudbe prepovedanih drog si resolucija o nacionalnem programu prizadeva zlasti za doseg te ciljev:
 - izboljšanje obveščevalnega in analitičnega dela pri odkrivanju kaznivih dejanj,
 - dvig strokovne ravni znanja organov odkrivanja in pregona,
 - tesnejše mednarodno sodelovanje pri zmanjševanju ponudbe prepovedanih drog,
 - zaježitev pretoka drog na t.i. "balkanski poti",
 - zagotavljanje zgodnje prepoznave novih sintetičnih drog,
 - zmanjšanje nezakonite proizvodnje sintetičnih drog in prometa z njimi,
 - okrepitev sistema za preprečevanje vnosa drog v zapore in vojašnice,
 - povečanje dejavnosti policije na lokalni ravni,
 - celovitejše obravnavanje storilcev kaznivih dejanj v zvezi s prepovedanimi drogami,
 - vzpostavitev strateške analitike za področje prepovedanih drog,
 - zagotovitev ustreznega nadzora na mejah zaradi preprečevanja vnosa drog v Slovenijo,
 - okrepitev dejavnosti proti organiziranemu kriminalu v zvezi z nedovoljenim prometom s prepovedanimi drogami,
 - okrepitev dejavnosti na področju pranja denarja ter proti drugim oblikam kriminala v povezavi z drogami,
 - okrepitev sodelovanja policije, carine in pravosodja in njihovo usklajeno sodelovanje v državi in Evropski uniji;
 - še naprej nadzirati predhodne sestavine in na tem področju razviti sodelovanje med carino in policijo ter proizvajalci in prevozniki predhodnih sestavin, da bi tako zagotovili nadzor nad proizvodnjo predhodnih sestavin, prometom z njimi in nad njihovim prevozom;
 - krepiti mednarodno sodelovanje z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami ter dejavno sodelovati pri njihovem delu;
 - zagotoviti politično in finančno podporo za izvajanje dejavnosti, opredeljenih v resoluciji o nacionalnem programu, in dejavnosti, opredeljenih v njem, na lokalni in državni ravni.

Srednjeročni cilji resolucije o nacionalnem programu na področju drog so:

- zagotoviti delujoč informacijski sistem na področju zbiranja, urejanja, obdelovanja in dajanja podatkov s področja drog;
- okrepiti in razviti celovite ukrepe na področju ponudbe, uporabe in zlorabe sintetičnih drog in vzpostaviti program zgodnjega opozarjanja v povezavi z Europolom in EMCDDA;
- spodbujati sodelovanje različnih akterjev in zlasti pospeševati razvoj ter ohranjati partnerski odnos civilne družbe na vseh področjih usklajevanja in odločanja ter povečati število programov, ki jih izvajajo nevladne organizacije na podlagi strokovne samostojnosti;
- razviti ustrezno izobraževanje za strokovnjake, ki delajo na področju drog. Ob tem je pomemben cilj podpora raziskovalnemu delu na tem področju;

- zagotoviti vrednotenje in stabilno financiranje potrjenih programov in ukrepov na področju drog ter na podlagi tega celovito razvijati nove programe in dograjevati že obstoječe.

1.4 Vsebinska področja resolucije o nacionalnem programu

Nacionalna strategija je uravnotežena, večdisciplinarna in celovita. Nacionalna strategija in akcijski načrt se bosta posebej posvečala tem področjem:

1. informacijski sistem,
2. zmanjševanje povpraševanja po drogah s pomočjo:
 - a) preventive,
 - b) zmanjševanja škode zaradi uporabe drog,
 - c) zdravljenja in socialne obravnave,
 - d) civilne družbe,
3. preprečevanje ponudbe drog s pomočjo:
 - a) kaznovalne politike,
 - b) sodelovanja policije, carine in pravosodja na področju organiziranega kriminala v povezavi z drogami,
 - c) dejavnosti proti pranju denarja,
4. sintetične droge,
5. pospeševanje mednarodnega sodelovanja,
6. usklajevanje na različnih ravneh;
7. raziskovalno delo, ovrednotenje in izobraževanje.

1.4.1 Informacijski sistem

Informacijski sistem na področju prepovedanih drog je pomembna sestavina strategije, ki zagotavlja celovitost ter enotno zbiranje, obdelavo in dajanje informacij in podatkov. Temeljni cilj informacijskega sistema je zagotavljanje kakovostne informacijske podpore ob odločanju pri načrtovanju in izvajanju politik države na področju prepovedanih drog. Informacijski sistem mora temeljiti na uveljavljenih in poenotenih metodologijah zbiranja ustreznih, primerljivih in kakovostnih podatkov s področja prepovedanih drog. Dostop do podatkov mora biti zagotovljen javnosti ter različnim ustanovam in organizacijam na lokalni, državni in mednarodni ravni.

Za načrtovanje posameznih dejavnosti, ki so opredeljene v resoluciji o nacionalnem programu ter akcijskih načrtih, se z ukrepi te resolucije o nacionalnem programu zagotovi informacijski sistem za redno spremljanje in ocenjevanje obsega uporabe drog in njegovih posledic. Podatke, ki se zbirajo v okviru informacijskih sistemov različnih ministrstev, vladnih služb, javnih zavodov in nevladnih organizacij, je treba na ravni države zbrati, obdelati in analizirati s ciljem celovitega prikaza stanja na področju drog. Redno se spremlja tudi izvajanje resolucije o nacionalnem programu in akcijskih načrtov na področjih preprečevanja in zdravljenja odvisnosti od drog, preprečevanja škodljivih posledic uporabe drog, socialne obravnave uporabe drog ter zmanjševanja ponudbe prepovedanih drog v tekočem proračunskem obdobju ter vrednoti programe glede na njihovo ustreznost in učinkovitost.

Za zbiranje in razpošiljanje informacij s področja uresničevanja nacionalne strategije in akcijskih načrtov, celovite ocene stanja na področju prepovedanih drog, zakonov in drugih pravnih aktov, raziskav o uporabi drog in zmanjševanja ponudbe drog, ocen učinkovitosti programov, strategij in politik se v ministrstvu, pristojnem za koordinacijo na področju drog, organizira dokumentacijski center.

Posamezni resorji zagotavljajo zbiranje, obdelavo, analizo ter posredovanje podatkov s svojega področja. Zaradi celovitega spremljanja epidemiološke situacije in trendov na področju uporabe drog se podatki oziroma agregati podatkov različnih resorjev zbirajo in analizirajo v zato pristojni ustanovi, ki jo v skladu z zakonom imenuje minister za zdravje. Pristojna ustanova obdelane in analizirane podatke posreduje drugim ustanovam v državi, mednarodnim ustanovam ter širši javnosti.

Na ravni Komisije za droge se za posredovanje podatkov mednarodnim ustanovam pooblasti glede na naravo podatkov ustrezne ustanove. Te so potem odgovorne za pridobivanje in posredovanje podatkov mednarodnim ustanovam.

1.4.2 Zmanjševanje povpraševanja po drogah

Zmanjševanje povpraševanja po drogah pokriva dejavnosti na različnih ravneh preventive od začetnega odvrčanja od uporabe drog pri vseh starostnih skupinah pa vse do zmanjševanja negativnih zdravstvenih in socialnih posledic uporabe drog, zdravljenja, socialne obravnave in ponovne socialne vključitve oseb, nekdanj odvisnih od drog, v družbo. Posebno pozornost velja nameniti promociji duševnega zdravja, skrbi za mladostnike in ženske – predvsem nosečnice uporabnice drog – ter preventivi okužbe z virusom HIV in drugimi nalezljivimi obolenji. Na ravni države se zagotavljata celovitost in uravnoteženost različnih programov in dejavnosti.

1.4.2.1 Preventiva

Preventivni programi so v slovenskem prostoru zelo razširjeni. Potekajo na lokalni in državni ravni. Največji delež preventivnih programov je namenjen otrokom in mladostnikom na lokalni ravni, in sicer v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, del pa tudi zunaj njih. Pomembno vlogo pri izvajanju preventivnih dejavnosti imajo poleg pedagogov predstavniki nevladnih organizacij in lokalne akcijske skupine, ki v nekaterih lokalnih skupnostih usklajujejo te dejavnosti. Podobno kot druge evropske države se tudi v Sloveniji srečujemo s težavo, da preventivni programi niso primerno ovrednoteni, zato njihovi realni učinki niso znani. V prihodnje je zato treba velik del znanja in sredstev poleg vlaganj v razvijanje programov usmerjati v ovrednotenje, tj. v ugotavljanje njihove učinkovitosti in uspešnosti.

1.4.2.1.1 Preventiva v vzgoji in izobraževanju

Preventivo v vzgoji in izobraževanju razumemo kot široko razvejano področje preprečevanja uporabe drog, ki vključuje tudi sestavine zmanjševanja tveganj, povezanih z morebitno uporabo drog. Tako opredeljen pristop zajema preventivo, usmerjeno k abstinenci in časovnemu odlaganju prvega stika otrok in mladostnikov z drogami, ter tudi mlade, ki z drogo že eksperimentirajo oziroma jo občasno uporabljajo. Slovenija se za tak pristop odloča na podlagi dobrih praks, ki so v svetu do zdaj že pokazale nekatere pozitivne učinke (npr. Nizozemska, Avstralija).

Temeljni cilj preventive je ustvarjanje takih družbenih razmer, ki posamezniku dajejo možnosti za razvijanje življenjskega sloga brez uporabe drog. Realistično obravnavanje problematike uporabe drog pa zahteva vključevanje sestavin paradigme zmanjševanja tveganj, saj ni realno pričakovati popolne abstinence za vse. Zato si preventiva prizadeva tudi za to, da bi posameznika, ki se odloči za uporabo drog, seznanili s tveganji, ki so s tem povezana tako na osebni kot na družbeni ravni. Prvi pogoj za odgovorno odločanje

posameznika za (ne)uporabo drog je znanje o delovanju ter osebnih in družbenih učinkih uporabe drog ter vzpostavljena osebna odgovornost za lastno zdravje in zdravje drugih.

Področje vzgoje in izobraževanja ima v povezavi s preventivo zelo pomembno vlogo. Preventivne dejavnosti v tem prostoru se morajo osredotočati na tvegano vedenje in zasvojenosti nasploh, vključno z uporabo in zlorabo alkohola, zdravil, poživil pri športu in tobaka. Vzgojno-izobraževalne ustanove na vseh stopnjah morajo otrokom in mladostnikom zagotoviti dostop do objektivnih informacij, znanje o tem, kako droge vplivajo na posameznika in družbo, dajati jim morajo možnost, da na podlagi svojega znanja in lastnih izkušenj proučujejo, kako bi lahko zmanjšali težave, ki lahko nastanejo zaradi uporabe drog, ter možnost za razpravo o tem z vrstniki in odraslimi, ki jim zaupajo. To otrokom in mladostnikom omogoča, da razvijejo sposobnosti vplivanja na okolje, v katerem živijo, omogoča jim spreminjati njihovo okolje in odgovorno sprejemati odločitve o umiku iz okolja, ki ni varno. Pri tem tak pristop otrokom in mladostnikom omogoča, da odgovorno sprejemajo odločitve o lastni (ne)uporabi drog in odgovornost za svoje odločitve. Po eni strani gre torej za vplivanje na znanje in stališča ter posledično na vedenje ciljne skupine, po drugi strani pa za omogočanje in zagotavljanje pogojev za zdravo življenje.

Otrokom in mladostnikom je treba zagotoviti možnosti za optimalen razvoj njihovih zmožnosti ter za udeležbo v družbenem življenju ne le v šolskem okolju, temveč tudi na ravni lokalne skupnosti. Priložnosti in zaupanje starejših omogočajo učinkovito spoprijemanje mladih z izzivi odraščanja, razvijanje kritičnega duha, samostojne presoje in sprejemanje odgovornih osebnih odločitev. Vse dejavnosti, ki potekajo na področju preventive na vseh vzgojno-izobraževalnih stopnjah, morajo vključevati lasten prispevek otrok in mladostnikov, še posebej pa je treba razviti programe vrstniške podpore.

Izobraževanje in različne preventivne dejavnosti lahko zmanjšujejo sprejemljivost drog med mladimi in zmanjšujejo tveganja, povezana z uporabo teh drog. Cilj preventive na tem področju je poleg doseganja abstinence, dvigniti starostno mejo ob prvi uporabi drog in zmanjševanje tveganj, ki lahko nastanejo ob posameznikovi odločitvi za uporabo drog.

Na vseh vzgojno-izobraževalnih stopnjah je treba razviti strategijo preventivnih dejavnosti, ki bo v skladu z razvojnimi obdobjem otrok in mladostnikov, in posebno skrb nameniti dajanju na znanosti temelječih informacij o drogah in ustvarjanju šolske klime, ki posameznikom nudi možnosti za zdravo bivanje. Pri tem je treba nameniti posebno skrb dodatnemu izobraževanju pedagoških in nepedagoških delavcev v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Ob razvoju strategije preventivnih dejavnosti je treba opredeliti merila za izvajalce preventive v vzgoji in izobraževanju ter razviti sistem ovrednotenja programov. V ta namen je treba na državni ravni ustanoviti posebno telo, ki bo oblikovalo standarde preventivnega dela in ovrednotenja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. To telo naj kot medresorsko obliko dela, pri kateri sodelujejo predstavniki stroke in nevladnih organizacij, oblikuje Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

Povečanje uporabe sintetičnih drog med mladimi zahteva oblikovanje novih pristopov v preventivi. Slovenija na področju uporabe prepovedanih sintetičnih drog sledi pozitivnim izkušnjam držav EU pri obveščanju, dejavnem preventivnem delu med mladostniki in pri aktivnih ukrepih za zagotavljanje varnih razmer na plesnih prireditvah. Ob tem je treba nadgrajevati že sprejete ukrepe za zagotavljanje varnih zabav mladih. Za doseganje boljše obveščenosti mladih o sintetičnih drogah se neposredno v prireditvenih prostorih omogoči razdeljevanje preventivnega gradiva o sintetičnih drogah.

Vzporedno z razvijanjem preventive v vzgojno-izobraževalnem okolju je pomembno razvijati povezovanje preventivnih programov na različnih ravneh in okoljih (npr. mladinski klubi, različna športna in druga društva, lokalna skupnost...), pri čemer ima državna raven zlasti strateško vlogo, lokalna pa operativno. Brez večje vloge različnih programov in

posameznikov na lokalni ravni, na kateri nastajajo težave, hkrati pa obstajajo tudi potrebe in možnosti za reševanje, si na področju preventive ne moremo obetati učinkovitih rezultatov. Lokalne akcijske skupine kot skupnostne oblike dela morajo imeti pomembnejšo vlogo pri načrtovanju in izvajanju različnih programov pri preprečevanju uporabe prepovedanih drog. Širitev mreže kakovostnih dejavnosti na področju preprečevanja uporabe prepovedanih drog se zagotavlja tudi z medsebojnim povezovanjem in sodelovanjem lokalnih akcijskih skupin. Na državni ravni pa je treba na ministrstvu, pristojnem za koordinacijo na področju drog, oblikovati telo, ki bo usklajevalo delo lokalnih akcijskih skupin in oblikovalo smernice ter izhodišča za oblikovanje, izvajanje in ovrednotenje preventivnih programov v lokalnem okolju. Ker je preventiva v vzgojno izobraževalnem prostoru tesno povezana s preventivo v lokalni skupnosti, bi bilo smiselno, da se obe telesi povezujeta in sodelujeta ter da se v njuno delo vključujejo tudi drugi resorji.

Za kakovostno in celovito izvajanje preventivnih dejavnosti je treba vključevati prebivalstvo različnih starostnih skupin in pri tem upoštevati najsodobnejša znanstvena spoznanja. Pri tem je treba uporabiti tudi vse oblike izobraževanja in poti širjenja informacij. Posebno vlogo imajo nova informacijska tehnologija, kot npr. medmrežje, ter drugi viri informacij o drogah (množična občila, posebne telefonske zveze...), ki omogočajo hitro izmenjavo stališč in informacij.

Okolja, ki bodo imela prednost pri izvajanju preventivnih dejavnosti, in okvirna izhodišča za preventivo v njih:

Šolsko okolje

- Preventivne dejavnosti morajo potekati celostno in povezano tako na področju dovoljenih kot nedovoljenih drog.
- Preventivne dejavnosti morajo zajeti pedagoške in nepedagoške delavce v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, učence in dijake ter njihove starše kot celoto.
- Preventiva uporabe drog je sestavni del veljavnega učnega programa. V skladu s samostojnostjo šol pa imajo vzgojno-izobraževalne ustanove tudi možnost razvijati posebne preventivne programe oziroma projekte, v katerih poleg učiteljev lahko sodelujejo tudi zunanji sodelavci, ki pa morajo biti za svoje delo strokovno usposobljeni (in morajo imeti potrjen program). Programi, ki se izvajajo v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, morajo biti evalvirani.
- Učni program in preventivni programi oziroma projekti morajo biti prilagojeni starosti otrok in mladostnikov ter se morajo časovno in vsebinsko nadgrajevati na vseh izobraževalnih stopnjah, temeljiti morajo na sodobnem znanju in spoznanjih o drogah. Informacije in znanje, ki ga pridobivajo učenci in dijaki, morajo biti kakovostni ter predstavljeni objektivno, kritično in pluralistično.
- Vzgojno-izobraževalne ustanove delujejo preventivno tako, da spodbujajo vključevanje posameznikov v skupnost, razvijanje kritičnega duha, samostojne presoje in sprejemanje odgovornih osebnih odločitev. Zato morajo otrokom in mladostnikom zagotoviti osnovno znanje o drogah in njihovih učinkih na posameznika in družbo iz vidika različnih ved (antropologija, etnologija, psihologija, pedagogika, sociologija, filozofija, medicina itd.). Omogočiti jim morajo razvoj osebnih in socialnih sposobnosti in veščin, da delujejo tako, da čim bolj zmanjšajo osebno in družbeno škodo, povezano z uporabo drog, in tako, da analizirajo javno politiko do drog, saj morajo mladi državljani znati spremljati javno razpravo o drogah in sodelovati v njej.
- Pozornost je potrebno nameniti tudi aktivnostim pri preprečevanju uporabe drog med študentsko populacijo in v tem kontekstu krepiti sodelovanje s študentskimi organizacijami univerz.

1.4.2.1.2 Preventiva v družinskem okolju

- Treba je razviti preventivne programe zgodnje intervencije za otroke in starše ter družine, v katerih je ugotovljena problematična uporaba drog. Pri razvoju teh intervencij pa je treba predvsem upoštevati pravico otroka do zdravega odraščanja, pa tudi pravico posameznika do zasebnosti ter nevarnost stigmatizacije otroka in njegove družine.
- Starše je treba seznaniti s sodobnimi spoznanji različnih ved (psihologija, pedagogika, sociologija, antropologija...), ki ugotavljajo, da je šibka socializacijska praksa, ki ne postavlja meja dovoljenega in nedovoljenega vedenja v skladu s starostjo otrok, vključno s pomanjkljivo promocijo pozitivnega moralnega razvoja, eden ključnih dejavnikov možne poznejše uporabe drog pri njihovih otrocih. Zanemarjanje učenja, socialnih in akademskih veščin ali nezagotavljanje možnosti, da bi otrok vse to razvil, ter izostanek prenosa prosocialnih vrednot in prenosa neodobrevanja uporabe alkohola ali drugih drog na otroke so po ugotovitvah različnih strok dejavniki, ki spodbujajo uporabo drog pri mladostnikih.
- Razviti je treba programe preventivnega dela za starše učencev in dijakov, s pomočjo katerih se bodo starši seznanili s problematiko uporabe drog med mladimi, sodobnim znanjem o tej problematiki, predvsem pa z varovalnimi dejavniki.
- Razviti je treba informacijsko-svetovalno mrežo za starše, ki se srečujejo s problematiko uporabe drog pri svojih otrocih in potrebujejo pomoč.

1.4.2.1.3 Preventiva na delovnem mestu

- Treba je razviti preventivne programe za preprečevanje uporabe dovoljenih in nedovoljenih drog na delovnem mestu.
- Vzpostaviti je treba soodgovornost delodajalcev in sindikatov za razvoj in uporabo teh programov.
- Če pride do problematične uporabe drog, ki vpliva na delovanje posameznika na delovnem mestu, je treba oblikovati informacijske aktivnosti, zdravstvene preglede ter omogočiti zdravljenje in socialno obravnavo teh posameznikov.
- Zagotavljati je treba zakonske pogoje, ki ne bodo izločali uporabnikov drog iz delovnega procesa ampak vzpodbujali njihovo aktivno zaposlovanje.

1.4.2.1.4 Preventiva v lokalnem okolju in v civilni družbi

- V lokalni skupnosti je treba ustvarjati take življenjske razmere, ki bodo prebivalce usmerjale in jim omogočale razvijati življenjske sloge brez uporabe drog, oziroma če se te že uporabljajo, da bo njihova uporaba čim manj tvegana. Med drugim je treba zagotavljati možnosti za raznoliko preživljanje prostega časa otrok, mladostnikov in odraslih.
- Preventivne programe v lokalni skupnosti morajo podpreti lokalni politiki, vzgojno-izobraževalne ustanove (od vrtca do ljudskih univerz) in druge ustanove ter nevladne organizacije.
- Država in lokalna skupnost morata podpirati razvijanje vrstniškega izobraževanja na področju drog ter različnih preventivnih dejavnosti mladinskih centrov, športnih društev, verskih in drugih organizacij civilne družbe, PUM-ov (projektno učenje za mlajše odrasle) itd. na lokalni ravni.
- Preventivne dejavnosti v lokalni skupnosti usklajujejo lokalne akcijske skupine, delovanje teh pa na državni ravni usklajuje pristojno ministrstvo. Le-to v sodelovanju z lokalnimi akcijskimi skupinami in različnimi strokami pripravi enotna izhodišča za oblikovanje in ovrednotenje preventivnih programov v lokalni skupnosti.
- Prostovoljno delo v preventivnih programih nevladnih organizacij, društev in združenj je eden temeljev za izvajanje teh programov, zato morata lokalna skupnost in država podpirati to obliko delovanja posameznikov.

- Izobraževanje splošnih strokovnjakov, ki so v nenehnem stiku z uporabniki drog o načelih zmanjševanja škode (svetovalne službe, socialni delavci na Centrih za socialno delo (v nadaljevanju: CSD) in zdravstveni delavci v Zdravstvenih domovih (v nadaljevanju: ZD) ter uniformirana policija).
- K nadaljnjim pripravam in vrednotenju različnih sistemskih preventivnih ukrepov je potrebno še naprej vzpodbujati sodelovanje najrazličnejših akterjev, vključno z obema reprezentativnima združenjema občin.

1.4.2.2 Programi zmanjševanja tveganj in škode zaradi uporabe drog

S programi zmanjševanja škode želimo preprečiti nastanek socialne škode zaradi uporabe drog ali jo zmanjšati ter preprečiti prenos nalezljivih bolezni in s tem tudi nadaljnje slabšanje zdravstvenega in socialnega stanja oseb, ki uporabljajo droge. Dejstvo je, da osebe, ki uporabljajo droge, vstopajo v različne zahtevnejše programe pomoči šele pozneje, ko konkretno pomoč (zdravstvene, socialne, odnosne težave itd.) tudi potrebujejo. Programi zmanjševanja škode nimajo za temeljni cilj doseči abstinenco, ampak zagotavljati manj tvegano uporabo drog, zmanjšati možnost okužbe z različnimi virusi (HIV, hepatitis) in s tem zagotavljati socialno vključenost uporabnikov drog ter njihovo sodelovanje. V Sloveniji imamo na tem področju več kot 10-letne izkušnje.

V programih zmanjševanja škode lahko delajo tudi nestrokovnjaki in nekdanji uporabniki drog ter tisti, ki jih še uporabljajo. S pomočjo programov zmanjševanja škode, imenovanih tudi nizkopražni programi, se izvajajo različne dejavnosti od obveščanja in izobraževanja uporabnikov drog o nevarnostih pri uporabi drog, varnejših načinih uporabe drog, svetovanja, vrstniške pomoči do programov izmenjave igel, terenskega dela, varnih sob, metadonskega vzdrževalnega programa in dnevnih centrov. V Sloveniji že poteka kar nekaj programov zmanjševanja škode, vendar po mnenju stroke še vedno premalo. To se kaže zlasti v srednjevelikih in manjših slovenskih mestih, kjer je oblika pomoči zelo omejena in marsikateri uporabnik drog iz teh okolij praviloma pride v mesto, kjer programi zmanjševanja škode (zamenjava igel, dnevni centri – drop in) obstajajo. Razvijati je treba mrežo nizkopražnih programov, ki bo pokrivala celo Slovenijo. V večjih mestih obstaja potreba po programih za brezdomne uporabnike drog, zlasti po nočnih zavetiščih. Preveriti je treba možnosti za razvoj novih pristopov in programov ter uskladiti njihov nastanek in razvoj z zakonodajo. To področje je bilo tudi podrobneje znanstveno raziskano, pridobljeni podatki pa so pomemben vir za podporo tovrstnih programov v Sloveniji.

Zagotoviti je treba zlasti te ukrepe:

- vzpostavitev mreže programov zmanjševanja škode v Sloveniji;
- lažji dostop do programov zmanjševanja škode in do različnega informativnega gradiva;
- več programov in kakovostnejše terensko delo z odvisnimi od drog;
- program izmenjave igel v lekarnah, v okoljih, kjer ni tovrstnih programov, pa z iglomati;
- spodbujanje razvoja varnih sob, nočnih in dnevnih zavetišč za uporabnike drog z ulice;
- cepljenje odvisnih od drog;
- uvedba javnih del za uporabnike drog;
- izobraževanje oseb, odvisnih od drog, o nevarnostih uporabe drog in varnejših načinih uporabe drog; poudarek bo na preprečevanju prevelikih odmerkov psihoaktivnih snovi in prvi pomoči.

Uporabniki drog kot soustvarjalci programov in hkrati soodgovorni za svoje težave

Uporabnike drog je treba pri tem posebej omeniti kot soustvarjalce in tudi kot nosilce posameznih dejavnosti. Opolnomočenje uporabnikov drog pomeni njihovo prepoznavanje kot subjektov v različnih sistemskih okvirih. Demokratičen pristop pomeni

zamenjati vsiljeno vlogo kriminaliziranih in medikaliziranih objektov, to je uporabnikov drog, s porazdelitvijo moči odločanja in odgovornosti med vse akterje. V ta namen je treba pospeševati nastajanje samopomočnih skupin uporabnikov drog, vključno s programi za anonimne osebe, odvisne od drog.

Podpreti je treba organizacije uporabnikov drog. Večjo pozornost je treba namenjati programom, namenjenim ženski populaciji, odvisni od drog. V ta namen se bodo v programih zdravljenja in socialne obravnave izvajali posebno prilagojeni programi terenskega dela in programi obveščanja o različnih tveganjih, vključno s prostitucijo, in nevarnostih za otroka med nosečnostjo matere, odvisne od drog.

1.4.2.3 Zdravstvena in socialna obravnava uporabnikov drog

Obravnava uporabnikov drog mora biti celovita, nenehna ter dostopna. V tem smislu mora biti zagotovljeno sodelovanje med izvajalci različnih programov zdravljenja, psihosocialne obravnave in rehabilitacije. Vključevati mora vse skupine uporabnikov prepovedanih drog. V vseh programih, razen tistih, ki so posebej usmerjeni v določeno skupino prebivalstva, mora biti zagotovljena prilagojenost programa obema spoloma in različnim starostnim skupinam.

Programi obravnave uporabnikov drog se sprejemajo na podlagi ocene učinkovitosti, varnosti in strokovne ter znanstvene utemeljenosti. Potrdijo jih ustrezna najvišja strokovna telesa. Za programe zdravljenja in rehabilitacije država zagotavlja sredstva iz različnih virov glede na ustrezno zakonodajo, ob tem pa se na najvišji ravni (Komisija Vlade RS za droge) zagotavlja neprekinjena obravnava uporabnika ne glede na vire financiranja, in sicer:

1. Obravnava v okviru zdravstva
2. Obravnava v okviru socialnega varstva
3. Obravnava v okviru nevladnih organizacij.

Programi obravnave uporabnikov drog, v okviru zdravstva, v okviru socialnega varstva in v okviru nevladnih organizacij, morajo biti medsebojno usklajeni.

1.4.2.3.1 Obravnava uporabnika drog v okviru zdravstvenega varstva

Zdravstvena obravnava uporabnika drog obsega diagnostične postopke, terapijo ter preprečevanje škodljivih posledic uporabe drog, kamor sodi preprečevanje zdravstvenih zapletov pri samem uporabniku, preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni v populaciji in kriminala.

Zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog poteka v zdravstvenih ustanovah v skladu z zakonom, ki ureja zdravstveno dejavnost. Zdravstvena obravnava uporabnika drog poteka v javnih zdravstvenih zavodih ter pri zasebnih izvajalcih zdravstvene dejavnosti, ambulantno in bolnišnično. Zdravstveni delavci in sodelavci zagotavljajo zdravstveno dejavnost, kadar jo potrdi ustrezno strokovno telo, skladno z zdravstveno zakonodajo tudi v javnih in nevladnih ustanovah zunaj zdravstva, ki izvajajo potrjene programe obravnave uporabnikov drog.

Doktrino obravnave uporabnikov prepovedanih drog v zdravstvu predlagajo stroke, ki obravnavajo uporabnike prepovedanih drog. Potrdijo pa jo najvišja ustrezna strokovna telesa, ki na podlagi tujih in domačih izkušenj ter na podlagi znanstvenih spoznanj in učinkovitosti ovrednotijo ustreznost obstoječih in novih programov.

Prek ustreznih strokovnih teles se zagotovi usklajevanje sodelovanja vseh strok, ki obravnavajo uporabnike prepovedanih drog v zdravstvu. Hkrati se zagotavlja usklajenost zdravstvenih programov s socialno obravnavo uporabnikov pred vstopom v zdravstvene programe, med obravnavo in po končani obravnavi v zdravstvu. Enako velja za zdravljenje odvisnosti v zaporih, ki mora biti usklajeno z drugimi programi zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog, v katere je bil uporabnik vključen pred prestajanjem kazni. Po prestajanju kazni se uporabniku omogoči ustrezno nadaljevanje zdravljenja.

Strokovni, upravni in finančni nadzor nad izvajalci se izvaja skladno z zdravstveno zakonodajo. Nadzor nad strokovnim delom zdravstvenih delavcev izvajajo za to pristojne zbornice.

Zdravstvena obravnava uporabnikov drog se umesti kot reden program zdravstvenega varstva, ki se financira iz sredstev Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju ZZZS). Ob pojavu novih drog ali novih oblik uporabe drog, ki ogrožajo življenje uporabnika oziroma pomenijo nevarnost za širjenje nalezljivih bolezni med prebivalstvom, se za hitro uvajanje novih programov obravnave uporabnikov drog, obveščanje in usposabljanje zdravstvenih delavcev ter obveščanje javnosti zagotavljajo sredstva iz proračuna Ministrstva za zdravje. Na predlog ustreznih strokovnih teles se lahko iz proračunskih sredstev začasno sofinancira tudi uvajanje novih oblik zdravljenja odvisnosti, pri čemer imajo prednost programi in metode, ki so usmerjeni v abstinenco od drog.

Na primarni ravni zdravstvenega varstva obravnavajo uporabnike nedovoljenih drog glede odvisnosti in drugih zdravstvenih težav, povezanih z uporabo drog, v za to specializiranih centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog ter v ambulantah splošne in družinske medicine ter šolske medicine.

Na sekundarni ravni zdravstvenega varstva obravnavajo uporabnike prepovedanih drog specializirane enote, ki zagotavljajo posebne zdravstvene storitve, kot so bolnišnična detoksikacija, obravnava kriznih stanj, obravnava odvisnosti pri bolnikih s pridružno duševno motnjo, specialistična ambulantna dejavnost, obravnava v dnevni bolnišnici ter podaljšana bolnišnična obravnava z rehabilitacijo.

V vseh programih zdravljenja odvisnih od prepovedanih drog v zdravstvu je treba ob zdravstveni zagotovitvi tudi psihoterapevtsko ter psihosocialno obravnavo, ki jo izvaja za obravnavo uporabnikov drog usposobljeni strokovnjaki, in programe reševanja socialne problematike. Za vsak program mora biti zagotovljena ustrezna povezava s službami socialnega varstva.

Za uporabnike prepovedanih drog, ki jih med zdravstveno obravnavo izbrani zdravnik skladno s sprejeto doktrino napoti v potrjene programe socialne rehabilitacije, se na podlagi ugotovitev komisije pri ZZZS lahko zagotovi bolniška odsotnost z dela za čas obravnave v programu. S tem se zagotovijo enake pravice uporabnikom drog do bolniškega dopusta.

Skupine, ki se v zdravstvu posebej obravnavajo, so uporabniki s pridružno duševno motnjo, nosečnice, matere z otroki, okuženi z virusom HIV in virusom hepatitisa B in C, brezdomci, otroci in mladostniki ter uporabniki drog s kroničnimi obolenji. Tistim uporabnikom prepovedanih drog, ki so hkrati odvisni od alkohola in/ali zdravil ter hlapljivih snovi, se v zdravstvu zagotovi usklajena obravnava in sodelovanje strokovnjakov za vsa področja.

Prednostni programi obravnave uporabnikov prepovedanih drog v zdravstvu so tisti, ki vodijo v abstinenco od drog, ter tisti, ki preprečujejo škodljive posledice uporabe drog, širjenje nalezljivih bolezni in kriminala.

Primarna preventiva na področju preprečevanja poseganja po drogah pri mladih se v zdravstvu zagotavlja predvsem v obliki primarnih preventivnih programov, usmerjenih v zdrav življenjski slog, vzpostavljanje odgovornosti do lastnega zdravja ter v promocijo duševnega zdravja. Zdravstvo se enakovredno z drugimi področji vključuje tudi v preventivne programe, ki so usmerjeni prav v preprečevanje uporabe prepovedanih drog in mlade vzpodbujajo, da se uprejo kulturi uporabe drog (odgovorno odločanje posameznika za neuporabo drog).

Ker po tej resoluciji o nacionalnem programu med preventivne aktivnosti štejemo tudi aktivnosti za zmanjševanje tveganj, povezanih z morebitno uporabo drog pri mladih, ki z drogo eksperimentirajo oziroma jo uporabljajo občasno, se v zdravstvu zagotavljajo programi za zmanjševanje tovrstnih tveganj v obliki zgodnjega odkrivanja in obravnave v pedopsihiatričnih ambulantah, šolskih dispanzerjih in ambulantah družinske medicine ter v obliki zdravstvenovzgojnih programov in informacij za preprečevanje tveganj, povezanih s tako uporabo drog med mladimi.

Ob uvajanju novih programov in za presojo ustreznosti obstoječih programov obravnave uporabnikov prepovedanih drog v zdravstvu se zagotovita sprotno spremljanje in vrednotenje programov.

Na terciarni ravni zdravstvenega varstva in v procesu univerzitetnega izobraževanja se spodbuja znanstvenoraziskovalna dejavnost na področju bolezni odvisnosti od drog in uporabe drog tako na kliničnem kot na javnozdravstvenem področju.

1.4.2.3.2 Programi reševanja socialne problematike

Strokovne dejavnosti, namenjene reševanju socialne problematike, povezane z uporabo prepovedanih drog, se izvajajo v okviru javnih služb (socialnovarstvene storitve – predvsem centri za socialno delo in koncesionarji), ponudbe izvajalcev z dovoljenjem za delo za opravljanje socialnovarstvenih storitev ter v okviru dodatnih in dopolnilnih dejavnosti, ki jih izvajajo predvsem nevladne organizacije. V okviru javne službe se bodo izvajale zlasti socialna preventiva, prva socialna pomoč, osebna pomoč in pomoč družini. Zunaj njenega okvira pa se izvajajo programi, namenjeni posamezniku, družinam in skupinam prebivalcev pri premagovanju socialnih stisk in težav, povezanih z uporabo drog. Sem se štejejo tudi organizirane oblike medsebojne pomoči uporabnikom prepovedanih drog, njihovim bližnjim in drugim zainteresiranim osebam.

Pri tem je treba pospeševati nastajanje raznovrstnih programov. Strokovno delo izvajalcev na tem področju je lahko uspešno samo ob medsebojnem dopolnjevanju dejavnosti izvajalcev na različnih ravneh. Te ravni so vsaj tri:

- vzpostavitev stika z uporabnikom drog,
- razmislek o socialnem položaju, omogočanje uvida in razmisleka o nadaljnjem življenju ter spoznavanje možnosti za socialno rehabilitacijo,
- rehabilitacija v najožjem pomenu – socialna vključitev v konkretno življenjsko okolje.

Strokovno delo se zato opravlja skozi različne oblike dela:

- terensko delo, ki deluje po načelu zmanjševanja škode, omogoča vzpostavitev stika z uporabniki (temeljna predpostavka za delo z njimi!). Izhodišče za tovrstno delo je nizkoprazni pristop, organizacijske oblike dela pa so poleg "dela na terenu" še "dnevni centri – drop-in", različne bivalne oblike zavetišč, spodbujanje oblik medsebojne pomoči uporabnikov in podobno;
- storitve prve socialne pomoči in druge socialnovarstvene storitve, ki jih opravljajo javne službe (CSD) in drugi izvajalci. Strokovno delo je usmerjeno v prepoznavanje osebne in socialne stiske ter iskanje uresničljivih oblik pomoči, ki bodo omogočile posamezniku

- večjo stopnjo socialne vključenosti in s tem spodbujale odločitev za spremembo v uporabi drog;
- različne oblike visokopražnih programov, katerih delo je deklarativno usmerjeno v doseganje abstinence – sprejemni in dnevni centri, terapevtske skupnosti in komune ter terapevtske skupnosti za ženske, mladostnike, za tiste uporabnike, ki hkrati uporabljajo različne droge itd. V delo teh programov se vključujejo posamezniki, ki želijo prenehati uporabljati droge;
 - "centre za reintegracijo" kot strokovno obliko dela s stabilnimi abstinenti in njihovimi bližnjimi, ki omogoča konkretno socialno vključitev. Koncu terapevtske obravnave oziroma zdravljenja sledi eden najpomembnejših sestavnih delov, to je socialna reintegracija ali ponovno vključevanje nekdanjih uporabnikov drog v družbo. Ponovno vključevanje nekdanjih uporabnikov v družbo pomeni njihovo vključevanje na vseh ravneh in področjih, zlasti pa razvijanje socialnih veščin ter spodbujanje izobraževanja in zaposlovanja. Pomeni tudi čim večjo stopnjo socialne udeležbe nekdanjih uporabnikov drog in tistih, ki jih še uporabljajo. Vzpodbujati je potrebno zaposlitvene programe za težje zaposljive, aktualne uporabnike drog in za tiste, ki se vračajo iz abstinence programov. Zaradi sorazmerno novega pojava uporabe nelegalnih drog v naši državi se o tem bolj pospešeno pripravljajo različne vsebine šole v zadnjem času in lahko pričakujemo širši razmah različnih pobud v naslednjih letih. Ponovno vključevanje v družbo pomeni tudi zmanjševanje ali odpravo socialnih vzrokov, ki so privedli do uporabe drog, zlasti socialne izključenosti. V vmesnem času po vrnitvi iz rezidenčnih oblik obravnave in popolno samostojnostjo je treba vzpostaviti "stanovanjske skupine za reintegracijo", kjer je še vedno na razpolago ustrezna strokovna pomoč. Ponovno vključevanje v družbo je pomembno tudi za osebe po prestani kazni zapor ali po prenehanju bivanja v vzgojnih zavodih ali prevzgojnem zavodu. V Sloveniji deluje 62 centrov za socialno delo. S tem je dana možnost za strokovno delovanje na področju socialne rehabilitacije uporabnikov drog in njihovega ponovnega vključevanja v družbo. Strokovni delavci centrov morajo biti ob ustreznem dodatnem izobraževanju ključni akterji pri ponovnem celostnem vključevanju nekdanjih uporabnikov drog v skupnost;
 - programe medsebojne pomoči uporabnikov prepovedanih drog, njihovih bližnjih in drugih zainteresiranih;
 - posebno pozornost je treba posvetiti nadaljnjemu oblikovanju dejavnosti preprečevanja socialne izključenosti tistih skupin uporabnikov drog, ki so vključeni tudi v dejavnosti na drugih področjih – npr. v vzdrževalne metadonske programe, uporabniki drog v zaporih. Te oblike dejavnosti predpostavljajo visoko stopnjo sodelovanja strokovnjakov različnih strok, različnih izvajalcev v različnih sistemih;
 - programi za vključevanje v delo in zaposlitev, programi delovnega usposabljanja in integracije, razvoj zaposlitvenega stila življenja, razvoj zaposlitvenih projektov za to populacijo, za osvojitve delovnih veščin in postopno vključitev v zaposlitveno življenje.

Svet za droge bo po sprejetju resolucije o nacionalnem programu začel postopke potrditve programov reševanja socialne problematike, povezane z uporabo prepovedanih drog. Ti programi bodo imeli zagotovljeno 80-odstotno sofinanciranje dejavnosti v obsegu, ki ga določa ta resolucija o nacionalnem programu.

Pomembno vlogo pri socialni obravnavi uporabnikov drog imajo vladne in nevladne organizacije. Njihovo usklajeno delovanje je pogoj za uspešno in učinkovito delo. Vlogo usklajevalca prevzamejo lokalne akcijske skupine, ki združujejo vse ključne nosilce različnih programov in dejavnosti z različnih področij (zdravstvo, šolstvo, sociala, policija, urad za delo, nevladne organizacije, cerkev itd.).

Ponovno vključevanje v družbo zajema tudi skupino uporabnikov drog, ki ne more ali ne želi prenehati uporabljati drog. Za te posameznike, ki so poleg socialne izključenosti (brezdomstvo, brezposelnost) izredno ogroženi tudi zaradi različnih bolezni, je treba zagotoviti primerne prostore oziroma zatočišča (razdeljevalnice hrane, nočna zavetišča,

možnosti vzdrževanja osebne higiene itd.). Zaradi večplastnosti težav, ki jih droge lahko povzročijo posamezniku, njegovi družini in širši skupnosti, so nujni različni in celoviti programi pomoči. Zaradi tega lahko tukaj govorimo o pozitivni diskriminaciji uporabnikov drog pod enakimi pogoji za vse državljane. Socialnovarstveni, zdravstveni, izobraževalni in represivni organi naj delujejo v tesni povezanosti, da bi zagotovili ustrezne zaposlitve in bivališča za uporabnike drog, tudi za nekdanje zapornike, storilce kaznivih dejanj na področju drog.

1.4.2.3.3 Civilna družba

Nevladni sektor na tem področju se je razvil v devetdesetih letih na novo s temeljnimi specifičnimi programi in kot dopolnilo javnemu sektorju, sestavljajo pa ga samostojni posamezniki ter različne oblike njihovega povezovanja in organiziranja. Nevladne organizacije so nastale predvsem na področju socialnih programov, zato jih je v večini primerov financiralo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. V veliko manjšem obsegu so občasno financirali nevladne organizacije tudi drugi sektorji (zdravstvo, šolstvo itd.).

Namen te resolucije o nacionalnem programu je ohranjati partnerski odnos civilne družbe z državo in lokalnimi skupnostmi. Pri tem je upoštevano strukturno načelo celovitosti in uravnoteženosti resolucije o nacionalnem programu.

Civilno družbo razumemo kot protiutež državi, sestavljajo pa jo samostojni posamezniki ter različne oblike njihovega povezovanja in organiziranja. Bistvena značilnost civilne družbe je prav njena ločenost od države in njenih struktur, kar je hkrati pogoj za njeno samostojnost in obstoj. Težava slovenske civilne družbe je ravno v nesamostojnosti nevladnega sektorja in preveliki navezavi na proračunska sredstva. S konkretnim programom želimo razviti partnerstvo in okrepiti vlogo nevladnega sektorja.

Kategorije civilne družbe povzemamo po Uradnem listu Evropske unije (1999/C329/10):

- socialni partnerji (sindikati, zveze delodajalcev);
- organizacije, ki pomenijo socialna in ekonomska združenja, ki niso socialni partnerji v strogem pomenu besede;
- nevladne organizacije, ki povezujejo člane glede na določeno vsebino (človekove pravice, okoljevarstvene organizacije, dobrodelne organizacije, izobraževalne organizacije itd.);
- skupnostne organizacije: mladinske skupine, skupine staršev, nastale po načelu enakih interesov, ki jih uresničujejo na ravni lokalnih skupnosti;
- verske skupnosti.

Ker država prek svojih sistemskih vzvodov pogosto nima pravih in pravočasnih rešitev za različna vprašanja, je pooblaščen delovanje ustanov civilne družbe zelo pomembno.

Problematika drog je širše družbeno vprašanje, zato je treba zagotavljati sodelovanje civilne družbe v vseh fazah priprave, sprejemanja in izvajanja resolucije o nacionalnem programu ter drugih zakonskih in sektorskih dokumentov s področja drog. V ta namen je pristojno ministrstvo, ki koordinira aktivnosti na področju drog, že oblikovalo model, forum o drogah, ki naj med drugim zadosti tudi tej nalogi. Razvijati je treba druge in možne oblike institucionalnega komuniciranja ter pri tem posebej spodbujati večjo vlogo uporabnikov drog.

Nevladne organizacije se lahko povezujejo v Zvezo nevladnih organizacij in v druge oblike združevanja. Zveza nevladnih organizacij na področju drog ima tako veliko

vlogo pri usklajevanju dejavnosti svojih članic in povezovanju z vladnimi in mednarodnimi organizacijami ter pri oblikovanju politike na področju drog pri nas.

Večjo pozornost je treba nameniti:

- ohranjanju in kvalitativnemu razvijanju sodelovanja med vladnimi in nevladnimi programi pri zmanjševanju povpraševanja po drogah in zmanjševanju njihove ponudbe;
- potrditvi programov dela nevladnih organizacij, kar je naloženo ustreznim organom;
- rednemu financiranju nevladnih organizacij in omogočanju večjega priliva sredstev iz donatorskih virov;
- sodelovanju predstavnikov nevladnih organizacij v usklajevalnih telesih (Komisija Vlade Republike Slovenije za droge, lokalne akcijske skupine itd.).

1.4.3 Dejavnosti za zmanjševanje ponudbe drog

Zmanjševanje ponudbe prepovedanih drog je pomemben del pri reševanju problematike prepovedanih drog, ki poraja mnoge druge pojave, povezane z varnostjo, tako na področju klasične kriminalitete kot tudi prometne varnosti, varnosti javnega reda in miru ter na mnogih drugih področjih. Zaradi posebnega odnosa med akterji je odkrivanje kaznivih ravnanj povezano z velikimi težavami in zahteva poseben, centralno voden pristop na vseh ravneh, področjih dela varnostnih organov in pojavnih oblik kaznivih ravnanj. Posamezne dejavnosti morajo biti usklajene v Republiki Sloveniji in navzven, predvsem pa v odnosu do mednarodnih povezav, v katere se vključujemo.

Odkrita kriminaliteta, povezana s problematiko prepovedanih drog, je predvsem izraz delovanja policije in drugih organov odkrivanja. Dolgoročno gledano lahko ocenjujemo, da bo problematika prepovedanih drog v slovenskem prostoru naraščala. To lahko ugotovimo iz izsledkov številnih analiz in raziskav ter iz podatkov, s katerimi razpolaga policija. Vzroke za takšno stanje je mogoče iskati v povečanem povpraševanju po prepovedanih drogah in povečani ponudbi drog na slovenskem trgu. Treba je tudi upoštevati, da so čedalje bolj razširjene t.i. dizajnerske droge, po katerih posegajo predvsem mlajši uporabniki prepovedanih drog.

V daljšem časovnem obdobju se je število odkritih kaznivih dejanj s področja prepovedanih drog povečalo za več kot sedemkrat, enako pa je mogoče ugotoviti tudi za podatke, ki se nanašajo na število odkritih osumljencev storitve kaznivih dejanj. Tudi število odkritih prekrškov, ki se nanašajo na neupravičeno posest, se je izrazito povečalo.

Ugotavljamo, da se število odkritih kaznivih dejanj s področja prepovedanih drog povečuje med 10 in 25% letno, število odkritih kršitev neupravičene posesti pa raste okoli 25% letno.

Število zasegov in količina prepovedanih drog v Sloveniji naraščata. To velja predvsem za tiste droge, ki so najbolj razširjene in katerih uporaba je nevarnejša. Pri tem je treba posebej omeniti t.i. geostrateški položaj Slovenije, saj leži na t.i. balkanski poti, po kateri poteka predvsem nezakonit promet s heroinom iz držav jugovzhodne Evrope v srednje in zahodnoevropske države. Prav tako zaznavamo povečano delovanje kriminalnih združb, ki se ukvarjajo tudi z nedovoljeno trgovino s prepovedanimi drogami, predvsem konoplje in njenih derivati iz Albanije v države srednje Evrope ter kokainom iz sredozemskih držav v srednjo Evropo.

Slovenija je država porabnica prepovedanih drog in tranzitna država, čez katero potekajo transporti oziroma v kateri se sklepajo posli za nedovoljeno proizvodnjo prepovedanih drog in promet z njimi.

Mednarodna narava organiziranega prepovedanega prometa z drogami zahteva dinamičen in usklajen odziv širše mednarodne skupnosti in tudi Republike Slovenije. Potrebujemo zanesljivo oceno (analizo stanja) o posledicah prometa z drogami kot celote in vlogi posameznih skupin organizirane kriminalitete. To zahteva operativne in empirične podatke o profilu, motivih in načinu dela storilcev kaznivih dejanj, dinamiki delovanja trga prepovedanih drog, nezakonitih poteh, obsegu organizirane kriminalitete, prevladujočih gibanjih na njem ter ne nazadnje o vplivu, ki ga ima na družbo.

Zavedati se je treba, da se organizirana kriminaliteta kaže tudi na lokalni ravni in obratno, da razmere v lokalnih skupnostih vplivajo na razmah – razvoj organizirane kriminalitete na nacionalni in nadnacionalni ravni.

Ugotavlja se, da se organizirana kriminaliteta na področju proizvodnje drog in prometa z njimi krepi, zaradi česar je treba okrepiti sodelovanje med policijo in carino ter pravosodjem, še posebej v boju proti pranju denarja in korupciji. Po sprejetju podzakonskih aktov bo treba presoditi učinkovitost izvajanja zasega protipravno pridobljenega premoženja in ga v velikem delu nameniti tudi za programe zmanjševanja povpraševanja po prepovedanih drogah in tudi zmanjševanja njihove ponudbe. Pri tem bo treba pritegniti vse nadzorstvene ustanove za učinkovito uresničevanje zakonodaje na področju zasega in odvzema protipravno pridobljenega premoženja.

Zaradi vključevanja Slovenije v evropsko povezovanje je v prihodnosti treba realno pričakovati:

- povečano ponudbo sintetičnih drog tudi iz nekaterih držav Evropske unije;
- naraščanje primerov preusmerjanja predhodnih sestavin za proizvodnjo prepovedanih drog, ker se bo zaradi enotnega evropskega trga povečal promet blaga čez meje EU (schengenska meja);
- povečan pretok in ponudbo prepovedanih drog ob vstopu Slovenije v schengenski sistem in ob upoštevanju zemljepisne lege Slovenije na t.i. balkanski poti.

Zaradi opisanega bo resolucija o nacionalnem programu spodbujala dejavnosti za zakonito, učinkovito in strokovno zmanjševanje ponudbe prepovedanih drog, in sicer:

- A) Dane bodo pobude za:
 - spremembe na področju zakonodaje v skladu s pravnim redom EU (Bill Acquis on drugs),
 - noveliranje kazenske materialne in procesne zakonodaje.
- B) Državni organi bodo sodelovali in se usklajevali:
 - na mednarodni ravni zaradi vzpostavitve tesnejšega mednarodnega sodelovanja (EUROPOL, Program združenih narodov na področju nadzora nad drogami (v nadaljevanju UNDCP), EMCDDA, INTERPOL, PHARE – JUGOVZHOD, Svetovna carinska organizacija – WCO),
 - znotraj države zaradi:
 - medresorskega sodelovanja in usklajevanja,
 - sodelovanja z Upravo za izvrševanje kazenskih sankcij in Ministrstvom za obrambo za preprečevanje vnosa drog v zapore in vojašnice,
 - nadgraditve že obstoječega tesnega sodelovanja z gospodarskimi družbami, ki se ukvarjajo s proizvodnjo predhodnih sestavin in trgovanjem z njimi zaradi pravočasnega pridobivanja informacij o sumljivih transakcijah, s predhodnimi sestavinami, ki se lahko zlorabljajo za proizvodnjo prepovedanih drog,
 - z različnimi specialističnimi službami v posamezni organizaciji zaradi ustanavljanja mešanih preiskovalnih skupin in sodelovanja v njih.
- C) Na področju izobraževanja in usposabljanja se bosta spodbujala:
 - izboljšanje strokovne ravni organov odkrivanja in kazenskega pregona,
 - specializirano izobraževanje in usposabljanje varnostnih organov na področju prepovedanih drog in predhodnih sestavin na operativni in analitični ravni.

- D) Na področju organizacije si bo treba prizadevati za:
- vzpostavitev centralno vodenega pristopa k delu na področju prepovedanih drog,
 - sodelovanje in usklajevanje na vseh ravneh policijskega delovanja,
 - povečanje dejavnosti na lokalni ravni.
- E) Na področju analitike bo treba zagotavljati možnosti za:
- izboljšanje obveščevalnega in analitičnega dela pri odkrivanju kaznivih dejanj ter pri operativni analizi,
 - vzpostavitev strateške analitike za področje prepovedanih drog.
- F) Na področju operativnega dela si bo treba prizadevati za:
- celovito obravnavanje kaznivih dejanj (operativno analitično, preiskave na področju odkrivanja, zasega in odvzema premoženja in vzporedne finančne preiskave, pranje denarja),
 - vzpostavitev okrepljenih ukrepov za nadzorovanje balkanske poti,
 - preprečevanje preusmerjanja predhodnih sestavin v sodelovanju z drugimi državnimi organi,
 - sprejemanje potrebnih ukrepov za zgodnjo prepoznavo novih sintetičnih drog,
 - sprejemanje potrebnih ukrepov za preprečevanje – zmanjšanje nezakonite proizvodnje sintetičnih drog in prometa z njimi,
 - vzpostavitev potrebnih ukrepov, temelječih na analizi tveganja, za okrepitev nadzora nad zunanjimi mejami z izvajanjem kontrole blaga in prevoznih sredstev.
- G) Drugi vidiki
- treba si bo prizadevati zagotovitev ustreznih virov, in sicer kadrovskih, materialnih in finančnih, za učinkovito delo pri zmanjševanju ponudbe prepovedanih drog,
 - delovanje organov odkrivanja, kazenskega pregona in sodišč na področju prepovedanih drog je potrebno okrepiti in povečati učinkovitost.

Kaznovalna politika

Politika na področju kaznovanja neupravičene posesti, prevoza, pridelave ali proizvodnje in omogočanja uporabe prepovedanih drog je sestavni del celovite politike državne na področju preprečevanja in zmanjševanja uporabe prepovedanih drog. V skladu s konvencijami Združenih narodov in na podlagi slovenske zakonodaje je uveden poostren nadzor nad psihoaktivnimi snovmi, ki so opredeljene v Uredbi o razvrstitvi prepovedanih drog. Te so glede na nevarne učinke in posledice za človekovo zdravje ter počutje razdeljene v tri skupine. Poseben nadzor je uveden tudi za predhodne sestavine za prepovedane droge, ki so uvrščene na poseben seznam.

Neupravičena proizvodnja prepovedanih drog in promet z njimi ter omogočanje njihove uporabe so po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije opredeljeni kot kazniva dejanja. Proučiti je treba možnost za določitev strožjih kazni za preprodajalce prepovedanih drog in osebe, ki omogočajo uporabo prepovedanih drog mladoletnim osebam v neposredni bližini šol ali v šolah oziroma v neposredni bližini in v prostorih, kjer potekajo dejavnosti mladih, ali pa gre za izkoriščanje vpliva na mladoletne osebe ali osebe, ki niso zmožne realno presoditi nevarnosti prepovedanih drog.

Zavzemati se je treba za hitrejša postopka pred organi, ki odločajo o prekrških in v kazenskih postopkih, še posebej pa za čim prejšnjo obravnavo, kadar je odvisnost od prepovedanih drog vzrok za kazniva dejanja.

Spremembe zakonodaje

Posest prepovedane droge je po Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami prekršek. Proučiti je treba možnost za spremembo omenjenega zakona zaradi

določitve mejne količine prepovedane droge za lastno uporabo in količine prepovedane droge, ki se ne more šteti več za lastno uporabo. V tem primeru je treba spremeniti tudi kazensko zakonodajo. Treba je proučiti tudi smiselnost in učinkovitost kaznovanja posesti prepovedanih drog do količine, ki jo potrebujejo uporabniki drog za enkratno uporabo, če druge okoliščine ne kažejo na možnost zlorabe prepovedanih drog. Hkrati s tem je treba smiselno pritegniti skupine strokovnjakov, ki bi posameznim kršilcem takoj ob odkritem kaznivem ravnanju po potrebi ustrezno strokovno pomagale. Ob tem naj Svet za droge in Zdravstveni svet imenujeta zdravstvene ali socialnovarstvene programe za obravnavo storilcev prekrškov, ki imajo manjšo količino prepovedane droge za enkratno lastno uporabo.

Odziv in sodelovanje kršilca bi morala biti pomembni sestavini pri odločanju pravosodnih organov o kaznovanju, pri čemer je treba razmišljati tudi o alternativnih sankcijah (administrativnih kaznih ...) in jih predvideti.

Na področju zakonodaje je treba upoštevati priporočila in odločitve organov Evropske unije.

Zavodi za prestajanje kazni zapora

Kazen se prestaja v zavodih za prestajanje kazni zapora. V zadnjih letih so se tudi ti zavodi srečali s problematiko uporabe in zlorabe drog. Namen države na tem področju je:

- da bo imel vsak zapornik, odvisen od drog, v zaporu možnost razgovora s skupino strokovnjakov (zdravnik, socialni delavec, pravnik, psiholog), ki mu bo predstavila možnosti za obravnavo odvisnosti od prepovedanih drog;
- preprečevati vnos drog v zavode za prestajanje kazni;
- da se bodo v zavodih za prestajanje kazni zapora vzpostavile skupine strokovnjakov (zavodski in zunanji strokovnjaki), ki bodo predlagale in izvajale različne dejavnosti pri obravnavi odvisnih od drog;
- zagotoviti osebam na prestajanju kazni zapora določeno znanje o drogah in načinih obravnave ter s tem spodbuditi odgovornost zapornikov za lastno zdravje;
- da se zaradi preprečevanja okužbe z nalezljivimi obolenji (HIV, hepatitis B in C itd.) omogoči zapornikom enakost storitev, kot so dostopne v širši družbi;
- da se zagotovi zdravljenje odvisnih od drog v zaporih pod enakimi doktrinarnimi pogoji kakor odvisnikom zunaj zapora:
 - vzdrževalni programi,
 - detoksikacija,
 - oddelki brez drog,
 - druge oblike zdravljenja,
- da se zagotovi odvisnim od drog možnost za alternativno prestajanje kazni v terapevtskih skupnostih in drugih oblikah zdravljenja in socialne rehabilitacije;
- da Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij skupaj z zavodi za prestajanje kazni zapora in v sodelovanju z nacionalnimi strokovnjaki razvija in dopolnjuje strategijo obravnave zaprtih oseb, odvisnih od nedovoljenih drog.

1.4.3.1 Pranje denarja

Tudi boj proti pranju denarja je eden od ukrepov v boju proti kriminalu nasploh in v tem okviru tudi proti organiziranemu kriminalu in kaznivim dejanjem s področja drog. Sistem za preprečevanje in odkrivanje pranja denarja je bil v Sloveniji postavljen že konec leta 1994, ko je bil sprejet prvi Zakon o preprečevanju pranja denarja in pranje denarja je postalo kaznivo dejanje, pri Ministrstvu za finance pa je bil ustanovljen Urad RS za preprečevanje pranja denarja (v nadaljevanju urad). Slovenski predpisi na tem področju so usklajeni z mednarodnimi standardi in sledijo konvencijam, ki jih je Republika Slovenije že ratificirala

(Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi – Uradni list SFRJ, Mednarodne pogodbe, št. 14/90, Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope št. 141 o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem – Uradni list RS, Mednarodne pogodbe, št. 11/97 in št. 31/98 ter Zakon o ratifikaciji Kazenskopravne konvencije Sveta Evrope o korupciji – Uradni list RS, Mednarodne pogodbe, št. 7/2000). Pred kratkim sprejeta nov Zakon o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS, št. 79/01 in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS, št. 59/02) ter na tej podlagi izdani podzakonski akti so usklajeni tudi s 40. priporočili FATF – Financial Action Task Force ter z Direktivo Evropske unije št. 91/308/EEC o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja iz leta 1991 in z Direktivo Evropske unije št. 2001/97/EC z dne 4. 12. 2001 o dopolnitvi zgornje direktive. Slovenski urad je eden od ustanovnih članic mednarodne skupine EGMONT (predstavnik urada je bil junija 2002 izvoljen za člana predsedstva te skupine), slovenska delegacija s predstavniki urada, Ministrstva za pravosodje, Državnega tožilstva in Banke Slovenije pa je tudi aktivna članica Posebnega odbora strokovnjakov za ocenjevanje ukrepov preprečevanja pranja denarja – Moneyval (PC-R-EV) pri Svetu Evrope (predstavnik urada je podpredsednik odbora).

Pristojni organi in ustanove v Sloveniji namenajo potrebno pozornost vsem vidikom boja proti pranju denarja. Pri preventivi sta tako pomembna sistem notranjih kontrol ter mreža pooblaščenec za sporočanje gotovinskih in sumljivih transakcij, zgrajena v širokem krogu finančnih in nefinančnih organizacij, ki so zavezane izvajati Zakon o preprečevanju pranja denarja. Vključitev nekaterih poklicev (notarji, odvetniki, davčni svetovalci, revizorji in računovodje) med zavezance, razširitev pristojnosti Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja ter vključitev Banke Slovenije in nekaterih drugih nadzornih organov med tiste, ki so dolžni nadzirati izvajanje predpisov pri zavezancih, še dodatno krepi prizadevanja na področju preventive. Pravočasno odkrivanje sumljivih transakcij pa na drugi strani nemalokrat prepreči uporabo umazanega denarja v kriminalne namene in s tem pozitivno vpliva tudi na preprečevanje kriminala, povezanega z drogami.

Strateške usmeritve Republike Slovenije na tem področju so:

- izobraževanje pristojnih nadzornih organov za posamezna finančna področja,
- okrepitev sodelovanja s policijo in državnim tožilstvom, kar vključuje tudi izobraževanje na tem področju,
- skupaj s pristojnim ministrstvom za koordinacijo na področju drog in organi odkrivanja bo pripravljena analiza trgovanja z drogami na tem področju in pranja umazanega denarja, ki izvira iz teh predhodnih kaznivih dejanj, ter predlagani ukrepi,
- aktivno sodelovanje Slovenije pri pripravi in sprejemu Protokola k zgoraj omenjeni Konvenciji Sveta Evrope št. 141, ki bo v okviru pristojnih organov Sveta Evrope potekalo v letih 2003 in 2004, ter nato uskladitev slovenskih predpisov z določili protokola in njegova ratifikacija,
- sodelovanje Urada RS za preprečevanje pranja denarja in drugih slovenskih organov pri vzpostavitvi sistemov za preprečevanje in odkrivanje pranja denarja v za nas pomembnih državah in regijah (predvsem balkanske države in države nekdanje ZSSR),
- vključitev Urada RS za preprečevanje pranja denarja v računalniško omrežje za izmenjavo podatkov med uradi držav članic EU (FIU-NETWORK),
- izobraževanje pravosodnih organov na področjih pranja denarja ter izvajanja mednarodne pravne pomoči v kazenskih zadevah v zvezi z odvzemom premoženjske koristi,
- zagotovitev večje stopnje specializacije organov na področju odkrivanja, pregona in sojenja za kazniva dejanja pranja denarja.

1.4.3.2 Nadzor nad predhodnimi sestavinami

Učinkovit nadzor nad kemičnimi snovmi, ki se lahko uporabljajo za nezakonito izdelavo drog, je pomemben dejavnik pri preprečevanju nezakonite proizvodnje drog in posledično tudi zmanjševanju preskrbe z drogami. Ker so te snovi v rednem prometu in se v velikih količinah uporabljajo v kemični, farmacevtski, kozmetični in podobnih industrijah, je treba izvajati potrebne zakonske in druge ukrepe za preprečevanje njihovega nezakonitega odтока.

Na tem področju bodo imele prednost zlasti te dejavnosti:

- reden nadzor nad domačo proizvodnjo in prometom ter nadzor nad mednarodnim prometom s temi snovmi;
- sodelovanje med pristojnimi državnimi organi in proizvajalci predhodnih sestavin, trgovci in prevozniki zaradi odkrivanja sumljivih pošilk in poskusov nezakonite uporabe predhodnih sestavin;
- vodenje evidence o prometu s predhodnimi sestavinami;
- izmenjava informacij s pristojnimi organi drugih držav in z mednarodnimi organizacijami o ukrepih, ki se izvajajo, in o sumljivih transakcijah;
- stalno sodelovanje med pristojnimi državnimi organi (zdravstvo, carina, policija, inšpekcija).

1.4.4 Nove sintetične droge

Sintetične droge so v slovenskem prostoru nekaj novega in so časovno sledile obdobju zlorabe marihuane in heroína. Uporaba sintetičnih drog se v veliki meri povezuje s preživljanjem prostega časa mladih. Da bi zaščitili mlade pred uporabo in zlorabo prepovedanih sintetičnih drog, upoštevamo pozitivne domače in mednarodne izkušnje pri obveščanju, dejavnem preventivnem delu z otroki in mladostniki ter pri ukrepih za zagotavljanje varnih razmer na plesnih prireditvah. Pojav sintetičnih drog v Sloveniji je spremljala tudi dejavnost državnih ustanov in nevladnih organizacij. Na področju sintetičnih drog smo veliko znanja pridobili prek programa PHARE. Poleg policijskih dejavnosti, usmerjenih v zmanjševanje nezakonite proizvodnje sintetičnih drog in prometa z njimi, smo sprejeli tudi nekatere ukrepe za zmanjševanje posledic zaradi uporabe sintetičnih drog. Mednje sodi sistemski ukrep, ki predpisuje standarde za organizacijo rejverskih prireditev in natančneje določa, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da lahko organizatorji pridobijo dovoljenje za organizacijo plesne prireditve (tekoča pitna in hladna voda, prezračevanje prostora, ohlajevanje prostora, prisotnost ekipe prve medicinske pomoči, preventivne skupine itd.). Tako kot druge prepovedane droge tudi sintetične droge zahtevajo uravnotežen večdisciplinarni pristop na področju zmanjševanja ponudbe, uporabe in negativnih učinkov novih sintetičnih drog. V zvezi s tem so prednostni predvsem ti ukrepi:

- sprejemanje in izvajanje splošne evropske zakonodaje o sintetičnih drogah – skupni ukrep v zvezi z izmenjavo, oceno tveganja in nadzorom nad novimi sintetičnimi drogami, ki ga je sprejel Svet EU v letu 1997;
- razvoj posebnih struktur in postopkov za zgodnje odkrivanje ter hitro in sprotno komuniciranje z ustreznimi ustanovami doma (informacijska enota za prepovedane droge, enota Europol) in v tujini (Europol in Evropski center za nadzor nad prepovedanimi drogami in zasvojenostjo z njimi – EMCDDA);
- sodelovanje v obstoječem sistemu EU za zgodnje opozarjanje na nove sintetične droge in odkrivanje teh drog ter sprotno prilagajanje predpisov o seznamih drog v državi zaradi ustreznega izvajanja kazenske politike;
- povečanje operativne sposobnosti organov odkrivanja in pregona pri preprečevanju nezakonite proizvodnje sintetičnih drog in prometa z njimi, vključno s povečanjem zmogljivosti forenzično-policijskega laboratorija za kemično določitev sintetičnih drog;
- okrepljen nadzor nad zakonito izdelanimi sintetičnimi drogami;
- okrepljeno preventivno delo med ciljno populacijo;
- stalne raziskave o tveganjih in načinih uporabe sintetičnih drog;

- vzpostavljanje različnih programov pomoči (svetovanja, vrstniškega izobraževanja...), zdravljenja in socialnih storitev uporabnikom sintetičnih drog;
- preprečevanje zlorabe in zmanjševanje škodljivih posledic uporabe sintetičnih drog;
- širjenje informacij, pomembnih za javnost, v množičnih občilih;
- zagotavljanje varnih razmer na plesnih prireditvah in nadgrajevanje teh standardov;
- nadzor nad prometom in izločanje voznikov pod vplivom sintetičnih drog.

1.4.5 Sodelovanje na mednarodni ravni

Globalna narava problematike drog zahteva okrepljeno mednarodno sodelovanje zlasti glede reševanja negativnih posledic delovanja organiziranega kriminala, pranja denarja in korupcije.

Mednarodno sodelovanje na področju drog je razumljeno tudi kot del vsestranskih prizadevanj za usklajeno in celovito ponudbo različnih storitev. Na mednarodni ravni poteka izjemno veliko različnih dejavnosti. Med njimi je najpomembnejše sodelovanje z različnimi programi Organizacije združenih narodov. Vzpostavljeno je bilo okrepljeno sodelovanje s strokovno skupino Pompidou pri Svetu Evrope. Med približevanjem EU pa je bilo prek programa PHARE vzpostavljeno sodelovanje s članicami EU. Slovenija je priredila pomembna mednarodna srečanja in bila dejavna v številnih mednarodnih strokovnih združenjih. Nosilca dejavnosti na področju mednarodnega sodelovanja na ravni Vlade RS sta Komisija za droge, ki odloča o mednarodnem sodelovanju, in ministrstvo, pristojno za koordinacijo na področju drog, ki usklajuje medresorsko sodelovanje na področju drog pri delu mednarodnih združenj in organizacij in sicer:

- sodelovanje pri delu teles EU;
- usklajevanje dejavnosti epidemiološke skupine Pompidou pri Svetu Evrope;
- usklajevanje dejavnosti v okviru UNDCP;
- dvostranske in večstranske povezave med državami pri preprečevanju, zdravljenju, socialni obravnavi in zmanjševanju ponudbe.

Zaradi zemljepisne lege naše države in različnih sociokulturnih izražanj, ki se prenašajo v naš prostor, je treba spremljati dogajanja na mednarodnem področju in rešitve, ki se posledično oblikujejo, ter se neprenehoma prilagajati najsodobnejšim načinom reševanja problematike, ki jo povzročata uporaba in zloraba prepovedanih drog.

Slovenija želi z vključevanjem v mednarodne dejavnosti na področju obravnave drog in posledic zaradi njihove uporabe:

- dejavno vključevati se v reševanje problematike, povezane z uporabo in zlorabo drog, ter soustvarjati politiko in strokovne pristope na tem področju;
- uspešneje obvladovati kriminalne združbe in pranje denarja s pomočjo mednarodnega sodelovanja;
- nadzorovati promet s prepovedanimi drogami in predhodne sestavine, saj ima tak nadzor zelo pomembno vlogo pri mednarodnem sodelovanju.

1.4.6 Koordinacija na različnih ravneh

V slovenskem prostoru potekajo številna usklajevanja, ki so povezana z uporabo in zlorabo drog. Osrednji usklajevalni telesi sta Komisija za droge in ministrstvo, pristojno za koordinacijo na področju drog. Na vladni ravni od leta 1999 deluje tudi koordinacija kriminalistične policije, carine in uniformirane policije, in sicer kot Komisija za preprečevanje nedovoljene trgovine s prepovedanimi drogami. Na lokalni ravni obstajajo lokalne akcijske skupine, ki usklajujejo dejavnosti na lokalni ravni in medsebojno interesno povezane skupine več lokalnih akcijskih skupin skupaj. Vse tri ravni se med seboj smiselno povezujejo.

Podrobnejša predstavitev različnih usklajevanj in nalog, povezanih s tem, je v poglavju 1.6 – Nosilci in odgovornost za uresničevanje ciljev resolucije o nacionalnem programu.

1.4.7 Evalvacije programov, raziskovalno delo in izobraževanje Evalvacije programov

Ovrednotenje programov je ena najpomembnejših dejavnosti, s katerimi preverjamo izvajanje programov. S tem se pripomore h kakovosti programov in hkrati tudi k racionalni porabi finančnih sredstev. V prihodnjem srednjeročnem obdobju je treba ovrednotiti vse proračunsko financirane programe. Prav tako je v tem obdobju treba vzpostaviti enoten sistem ovrednotenja, ki se mora začeti uveljavljati v vseh fazah načrtovanja oziroma izvajanja programa. Pri načrtovanju in oblikovanju programa morajo biti opisani narava problematike, njena razširjenost in okolje, v katerem se pojavlja. Na tej podlagi se določi konceptualni okvir, v katerem so opredeljeni teorije, iz katerih program izhaja oziroma bo izhajal, ciljne skupine, cilji, metode in vsebine ter izvajalci programa. Med izvajanjem programa mora potekati procesno ovrednotenje, pri katerem se ovrednotijo izvajanje programa in njegovi učinki na udeležence. Po končanem programu sledi končno ovrednotenje učinkov programa. Strokovnjaki za ovrednotenje so lahko notranji in/ali zunanji, vendar je srednjeročni cilj, da večino programov ovrednotijo zunanji strokovnjaki, ki izpolnjujejo pogoje za znanstvenoraziskovalno delo. V ta namen se oblikuje strokovno telo, ki bo izdelalo strokovna merila in smernice za izvajanje vseh faz ovrednotenja.

Raziskovalno delo

V preteklih letih se je postopoma razvijala raziskovalna dejavnost, ki se je financirala iz različnih virov. Občasno so bila sredstva za raziskave pridobljena tudi iz Evropske unije prek programa PHARE. Za oblikovanje sprotne in celovite baze podatkov, ki bodo skupaj z informacijsko enoto dajale tudi strokovno-informacijske podlage za spremljanje učinkovitosti ukrepov iz resolucije o nacionalnem programu, je treba na ravni države:

- finančno podpreti permanentne študije v okviru delovanja informacijskega središča;
- finančno podpreti raziskave samostojnih raziskovalcev ter raziskovalcev na inštitutih in univerzah;
- letno izdelati pregled vseh raziskovalnih del na tem področju;
- smiselno uporabiti izsledke raziskav pri razvoju ukrepov za preprečevanje, zdravljenje, socialno obravnavo in zmanjševanje ponudbe drog;

pri raziskovanju še naprej spodbujati:

- deskriptivne študije;
- interpretacijske (etnografske) študije pojava uporabe in zlorabe drog;
- študije o nevarnostih posameznih drog s poudarkom na sintetičnih drogah in načinih uporabe drog ter škodi, ki jo droge povzročajo;
- študije o družbenem eksperimentiranju, kot so vzpostavitev novih programov (heroinski vzdrževalni program, sobe za vbrizgavanje heroina itd.);
- študije o ovrednotenju različnih programov, pristopov in postopkov;
- epidemiološke študije;
- študije o vrednotenju škode, ki jo povzročajo gospodarstvu ter širši družbi problemi, povezani z drogami, in pri tem predvideti sodelovanje vseh zainteresiranih partnerjev (Gospodarska zbornica, ZPIZ, ZZV itd.).

Za doseganje cilja razvijanja različnih pristopov, raziskovalnih skupin in različnih raziskovalnih tematik bi bilo potrebno zagotoviti, da bi bil denar, namenjen raziskovanju, dostopen čim širšemu krogu raziskovalcev in ga ne vnaprej omejevati na ta način, da bi bila sredstva namenjena raziskovanju že vnaprej dodeljena eni ustanovi ali disciplini. S tem bi

namreč v veliki meri vnaprej omejili pretok in uporabo znanja, informacij in idej na kadre in infrastrukturne pogoje le ene, prav določene organizacije.

Dodatna sredstva, ki so namenjena raziskovanju, se zbirajo v posebnem fondu, za katerega porabo naj ustrežna organizacija (ministrstvo, pristojno za koordinacijo na področju drog) vsako leto organizira javni razpis. Ta bi (po potrebi) lahko imel vnaprej opredeljena določena prednostna področja, vendar bi nujno moral dopuščati tudi možnost financirati raziskovanje iz neprednostnih področij.

Izobraževanje

Zagotoviti je treba stalno usposabljanje na dodiplomski in podiplomski ravni za obravnavo odvisnih od prepovedanih drog. Podiplomsko izobraževanje se načrtuje in izvaja usklajeno z vsemi resorji in različnimi fakultetami, da se zagotovi čim celovitejša in timska obravnavo uporabnikov prepovedanih drog. Zagotovijo se tudi nove oblike usposabljanja in izobraževanja za načrtovanje in evalvacijo preventivnih programov.

1.5 Prioritetne naloge na področju drog za obdobje 2004–2005

Določitev prednostnih nalog ne pomeni odstopa od celovite obravnave problematike drog, ampak je predvsem način osredotočenja na najpomembnejše točke oziroma področja in s tem zagotavljanje učinkovitejše izrabe obstoječih virov, ki so na voljo v omejenih količinah.

1. Informacijski sistem

- V okviru informacijskega sistema sta oblikovana informacijska enota pri Inštitutu za varovanje zdravje in dokumentacijski center pri ministrstvu, pristojnem za koordinacijo na področju drog.
- Pri informacijski enoti se oblikujejo medresorske delovne skupine po posameznih kazalnikih, usklajenih pri EMCDDA, ki so podlaga za pripravo letnih nacionalnih poročil za omenjeni evropski center.
- Informacijska enota ima pregleden status in naloge ter opredeljene komunikacijske in vsebinske povezave z drugimi ustanovami v RS in tujini (EMCDDA, mreža Reitox).
- Informacijski sistem ima razvito mrežo zbiranja in dajanja informacij.
- Oblikuje se statusno pregleden in z nalogami ter pooblastili definiran dokumentacijski center pri ministrstvu, pristojnem za koordinacijo na področju drog.

2. Povečanje deleža uporabnikov drog, vključenih v programe

- Kratkoročni cilj je vključiti čim več uporabnikov drog v posamezne programe. Delež obravnavanih uporabnikov drog v zdravstvenih ustanovah, terapevtskih skupnostih in komunah ter drugih socialnih programih v naši državi se bo do leta 2005 povečal, zmanjšal pa se bo delež uporabnikov drog brez ustrezne pomoči.
- Pri primarni preventivi je treba razviti temelje za pripravo in razvoj verificiranih, kakovostnih in vsestranskih programov za osnovne in srednje šole.

3. Podpora nevladnim organizacijam

- Zagotoviti je treba partnerski odnos predstavnikov nevladnih organizacij z vladnimi organizacijami v okviru usklajevalnih teles pri ministrstvu, pristojnem za koordinacijo na področju drog, ostalih ministrstvih in Komisiji za droge.
- Spodbujati je treba razvoj že obstoječih programov nevladnih organizacij.
- Država mora za uresničevanje programov nevladnih organizacij nuditi ustrezno finančno pomoč.

4. **Do leta 2005 je treba ovrednotiti vse programe, za katere je predvideno večletno financiranje na področju drog, ter na tej podlagi ovrednotiti in jasno opredeliti merila za financiranje.**
5. **V sodelovanju z različnimi fakultetami in raziskovalnimi ustanovami ter posameznimi raziskovalci je treba vzpostaviti koordinacijski sistem za pripravo ter stalno izvajanje različnih kvalitativnih in kvantitativnih raziskav o vzorcih uporabe drog, trendih uporabe drog, posledicah uporabe prepovedanih drog, socialni škodi zaradi uporabe drog itd.**
6. **V zavodih za prestajanje kazni zapora je treba dopolnjevati programe obravnave in pomoči zaprtim osebam, ki želijo prenehati uporabljati droge.**
7. **Na lokalni ravni je treba nadalje razvijati model celovitega skupnostnega medsektorskega sodelovanja, da bi se proučilo stanje in posledično načrtovali skupni ukrepi za zmanjševanje povpraševanja po prepovedanih drogah in njihove ponudbe – LAS.**
8. **Pri preprečevanju dostopnosti drog je treba:**
 - povečati in izboljšati obveščevalno in analitično delo pri odkrivanju kaznivih dejanj,
 - vzpostaviti strateško analitiko za prepovedane droge,
 - vzpostaviti potrebne ukrepe, temelječe na analizi tveganj, za okrepitev nadzora na zunanjih mejah z izvajanjem kontrole blaga in prevoznih sredstev,
 - ustanoviti skupne preiskovalne skupine (policija in carina) in podpisati sporazum,
 - celovito obravnavati kazniva dejanja (posebej na področju ugotavljanja premoženja, finančnih preiskav in zasega premoženja),
 - predlagati noveliranja materialne, kazenske materialne in procesne zakonodaje na področju prepovedanih drog.

1.6 Nosilci in odgovornost za uresničevanje ciljev resolucije o nacionalnem programu

Nosilci resolucije o nacionalnem programu, katerih vloga je načrtovanje, organiziranje, izvajanje, spremljanje in ovrednotenje resolucije o nacionalnem programu, so:

1.6.1 Na ravni države

- *Komisija Vlade Republike Slovenije za droge*
Komisija za droge je medresorski organ, ki usklajuje politiko, ukrepe in programe, ki jih sprejme Vlada Republike Slovenije. Glede resolucije o nacionalnem programu na področju drog v Sloveniji bo Komisija za droge spremljala izvajanje strategije in akcijskih načrtov ter usklajevala politike med posameznimi resorji. Komisija za droge pospešuje in usklajuje vladno politiko, ukrepe in programe zmanjševanja ponudbe, zmanjševanje povpraševanja po prepovedanih drogah, zmanjševanja škode zaradi uporabe prepovedanih drog, zdravljenja in socialne rehabilitacije. Sestavljajo jo predstavniki vseh ministrstev, ki so posredno ali neposredno povezani s problematiko drog, ter predstavniki organizacij, ki so vključene v Zvezo nevladnih organizacij in v Republiki Sloveniji delujejo na področju drog. Komisija za droge opravlja naloge, kot so zapisane v zakonu in aktu o ustanovitvi.
- *Ministrstva in drugi državni organi*
Izvajajo medresorsko usklajene ukrepe na področju, ki ga pokrivajo, zanj zagotavljajo finančno kritje in se prek Komisije za droge usklajujejo z drugimi ministrstvi. Vsako

ministrstvo prevzema odgovornost za uresničitev svojega dela resolucije o nacionalnem programu.

- *Ministrstvo, pristojno za koordinacijo na področju drog*

Pristojno ministrstvo spremlja problematiko zmanjševanja ponudbe prepovedanih drog, zmanjševanja povpraševanja po prepovedanih drogah, zmanjševanja škode zaradi uporabe prepovedanih drog ter problematiko zdravljenja in reševanja socialnih vprašanj, povezanih z uporabo prepovedanih drog. Le-to skrbi za usklajenost sodelovanja Slovenije z mednarodnimi organizacijami na področju prepovedanih drog (na primer: Organizacije združenih narodov, Evropske unije, Sveta Evrope).

Za stalno operativno usklajevanje dejavnosti med ministrstvi je ustanovljena koordinacija pristojnega ministrstva, katere člani so poleg predstavnikov ministrstev in informacijske enote še predstavniki skupine Pompidou, PHARE, SZO in Zveze nevladnih organizacij ter Združenja lokalnih akcijskih skupin.

Ministrstvo, pristojno za koordinacijo na področju drog opravlja naloge, kot so zapisane v Zakonu o preprečevanju uporabe drog in o obravnavi uživalcev drog ter izvedbenih predpisih.

- *Javni zavodi*

Javni zavodi s področja pravosodja, socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja, zdravstva in kulture, ki izvajajo dejavnosti, povezane s področjem drog, skladno z usmeritvami resolucije o nacionalnem programu izvajajo naloge, opredeljene v resoluciji o nacionalnem programu in v posameznem resorju, ki mu pripadajo.

1.6.2 Na ravni lokalne samouprave

– lokalne akcijske skupine (LAS) kot strokovno posvetovalni organi županov in občinskih/mestnih svetov, pristojni za pripravo usklajenih ukrepov lokalnih skupnosti na področju drog in spremljanje njihovega izvajanja. Ustanovi ga župan posamezne lokalne skupnosti.

1.6.3 Na nevladni ravni

- nevladne organizacije in Zveza nevladnih organizacij, ki izvajajo s tem programom usklajene dejavnosti, ki so temeljni specifični programi in dopolnitve dejavnostim javnih služb na področju obravnave odvisnosti od prepovedanih drog in so kot take enakovredne partnerice pri uresničevanju nalog iz resolucije o nacionalnem programu;
- ustanove in skladi, katerih sredstva se namenjajo izvajanju ukrepov na področju prepovedanih drog, zbirajo sredstva in jih namenjajo različnim dejavnostim v skladu s svojimi cilji.

1.7 Mehanizmi za doseganje ciljev strategije

1.7.1 Instrumenti

- koordinativna telesa, sestavljena iz predstavnikov posameznih resorjev in služb ter strokovnjakov za droge, in sicer:
- na vladni ravni so to Komisija za droge, ministrstvo, pristojno za koordinacijo na področju drog in Medresorska komisija za zmanjševanje ponudbe drog,
- na ravni lokalnih skupnosti pa lokalne akcijske skupine, ki se lahko tudi medsebojno interesno povezujejo,

- strategije in akcijski programi na državni in lokalni ravni opredeljujejo cilje in naloge ter dejavnosti za doseg ciljev;
- ekspertne skupine na področjih:
zaradi zagotovitve usklajevanja na posameznih področjih, Komisija za droge, po potrebi, oblikuje strokovne skupine v okviru ministrstva, pristojnega za koordinacijo na področju drog in zagotovi potrebna sredstva;
- informacijska enota za prepovedane droge in njene strokovne skupine po posameznih kazalnikih zagotavljajo temeljne analitične podatke za ovrednotenje programa in pregled stanja v Sloveniji;
- druge servisne organizacije predvsem s področja obveščanja in svetovanja za mlade;
- proračunska sredstva;
- permanentne raziskave;
- interdisciplinarni podiplomski študij odvisnosti od prepovedanih drog.

1.8 Finančna sredstva, potrebna za izvajanje resolucije o nacionalnem programu

1.8.1 Proračunska sredstva

a) Državni proračun

Sredstva za izvajanje ukrepov na ravni ministrstev in vladnih služb ob predhodni medresorski uskladitvi zagotovijo posamezni resorji. Posebej pomembna naloga v obdobju 2004-2009 je uravnoteženje dejavnosti na področju zmanjševanja povpraševanja po drogah in zmanjševanja njihove ponudbe.

Za doseganje ciljev resolucije o nacionalnem programu v obdobju 2004–2009 se iz državnega proračuna Republike Slovenije zagotavlja finančna sredstva, in sicer:

- za preventivne programe v vzgoji in izobraževanju, družinskem okolju, delovnem mestu in civilni družbi;
- za eksperimentalne in razvojne programe;
- za delovanje in dejavnosti Zveze društev (nevladnih organizacij) na področju drog;
- za delovanje informacijskega sistema za prepovedane droge, kar je naloga iz Državnega programa sprejemanja pravnega reda EU;
- za zagotovitev ustreznega števila mest v programih doseganja stabilne abstinence v Sloveniji in za zdravstveno obravnavo;
- za vzpostavitev in krepitev nizkopražnih programov;
- za dejavnosti na področju zmanjševanja ponudbe drog;
- sredstva za področje raziskav se redno zagotavlja preko sistema CRP (ciljno raziskovalni programi) pri Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport.

Tabela dejavnosti in nosilcev*

Dejavnosti	Odgovorni nosilci
Programi socialne rehabilitacije / stabilne abstinence	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
Zdravstvena obravnava / programi preprečevanja zasvojenosti in programi terapije in nadzora	Ministrstvo za zdravje
Dejavnosti in programi zmanjševanja ponudbe drog	Ministrstvo za notranje zadeve; Ministrstvo za finance; Ministrstvo za pravosodje; Ministrstvo za obrambo

Preventivni programi	Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve; Ministrstvo za zdravje
Informacijska enota	Ministrstvo za zdravje – IVZ
Dokumentacijski center	Ministrstvo za zdravje
Zveza društev (nevladnih organizacij) na področju drog	Ministrstvo za zdravje
LAS	Ministrstvo za zdravje
Eksperimentalni in razvojni programi, evalvacije	Ministrstvo za zdravje
Nizkopražni programi	Ministrstvo za zdravje; Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

* Finančna sredstva zagotovijo omenjeni resorji za posamezno proračunsko leto v okviru svojih finančnih načrtov.

b) Proračun občin

Po načelu deljene odgovornosti med državo in lokalnimi skupnostmi bi bilo potrebno v proračunih občin za delovanje lokalnih akcijskih skupin ter izvajanje preventivnih ukrepov na lokalni ravni zagotoviti večji obseg sredstev.

1.8.2 Druga javna sredstva

a) Sredstva od iger na srečo

V okviru socialnih in humanitarnih programov, ki pridobivajo finančna sredstva pristojne fundacije, lahko finančno podporo pridobijo tudi programi in projekti s področja drog.

b) Sredstva mednarodnih organizacij

- Organizacija združenih narodov (UNDCP),
- Evropska unija,
- Svet Evrope.

c) Sredstva, pridobljena na podlagi odvzema premoženja pravnomočno obsojenim storilcem kaznivih dejanj na področju drog

2. AKCIJSKI NAČRT

Akcijski načrt za področje drog, v katerem so podrobneje opredeljeni posamezni cilji in načini uresničevanja zastavljenih ciljev ter konkretne naloge posameznih akterjev za uresničevanje akcijskega načrta Vlada Republike Slovenije sprejme za tekoče proračunsko obdobje na podlagi ocene predhodnega akcijskega programa in novih potreb ter strokovnih pristopov in temelji na usmeritvah iz nacionalne strategije. Akcijski načrti so vezani na vsebinsko in terminsko strukturo ciljev iz nacionalne strategije.

Št. 543-03/91-2/38

Ljubljana, dne 27. februarja 2004.

EPA 998-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor l. r.